

OPENBAAR MINISTERIE

Handreiking Terrorismegevolgbestrijding

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland
Veiligheidsregio Twente
Veiligheidsregio IJsselland
Politie Eenheid Oost
OM Oost

Datum van vaststelling door hoofden veiligheidsbureau binnen de Eenheid Oost:
22 september 2017

Colofon

Dit document is tot stand gekomen onder regie van de afdelingen Crisisbeheersing VRGZ /VGGM / VNOG / VRT / VRIJ. De Defensie liaison heeft ook meegeschreven vanuit zijn rol in het veiligheidsbureau. Het OM heeft ook meegelezen en aanvullingen gegeven.

Contactgegevens

Veiligheidsregio Gelderland -Zuid
Veiligheidsbureau
Postbus 1120, 6501 BC NIJMEGEN

Versie

13 november 2017– 0.16

Eindredactie en beheer

VRGZ, afdeling Veiligheidsbureau

Document locatie

De elektronische versie van deze Handreiking is bij de veiligheidsregio Gelderland-Zuid te raadplegen; J:\7_Veiligheidsbureau\97_Projecten\32_Terrorismegevolgbestrijding\Handreiking5 veiligheidsregio's

.

Redactie

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
Liaison politie
Liaison Defensie

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	3
VERSIEBEHEER.....	4
INLEIDING	5
Voorwoord.....	5
Doelstelling en afbakening.....	5
Communicatie	6
Uitgangspunten.....	6
Structuur van Handreiking TGB en gerelateerde documenten.....	8
1. DEEL 1 – ALGEMEEN	9
1.1 Scenario's	9
1.2 Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland	9
1.3 Alerteringssysteem Terrorismebestrijding	9
1.3.1 Dreigingsniveaus	9
1.3.2 Maatregelen.....	10
1.3.3 Voorlichting	10
1.4 Vitale objecten (niet ATb)	10
2. DEEL 2 – DREIGING	11
2.1 Melding & Alarmering	11
2.2 Op- & Afschaling.....	12
2.3 Leiding & Coördinatie	12
2.3.1 Driehoek en Beleidsteam	12
2.3.2 SGBO en NSGBO	13
2.3.3 Multidisciplinaire informatiedeling.....	13
2.4 Informatiemanagement.....	13
2.5 Crisiscommunicatie bij dreiging.....	13
2.6 Resource management	14
3. DEEL 3 – RESPONS	14
3.1 Melding & Alarmering	14
3.2 Op- & Afschaling.....	15
3.3 Leiding & Coördinatie	15
3.4 Ringenmodel politie	16
3.5 Informatiemanagement.....	18
3.6 Crisiscommunicatie bij respons.....	18
3.7 Resource management	19
4. NAFASE.....	20
5. BIJLAGEN, NASLAGWERKEN	21
5.1 Afkortingenlijst	21

5.2	achtergrondinformatie.....	23
5.3	Naslagwerk leiding en coördinatie, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.....	24
5.4	Afspraken en checklist communicatie Eenheid Oost	38
5.5	Handelingskader bij verhoging dreigingsniveau naar kritiek (DTN)	40

Versiebeheer

Versie	Datum	Wijzigingen ten opzichte van de voorgaande versie
0.1	21 juni 2016	Eerste opzet terrorismegevolgbestrijding naar het model van VRRR en VRZH, aangepast naar Oost situatie. Ook Handreiking aangescherpt naar aanleiding van overleg 16 juni. Tevens stroomschema's aangepast.
0.2	29 juni	Aanpassingen n.a.v. opmerkingen Peter Zwitserloot
0.3	30 juni	Stuk samen met Peter Zwitserloot doorgenomen en kleine aanpassingen gemaakt. Acties nog open: - Plaatje aanpassen blz 11 toevoegen sectoren (Fred) - Checklists eenheid Midden opvragen en eventueel aanpassen voor Oost (Peter)
0.4	7 juli	Aandachtskaarten toegevoegd, tekstuele aanpassingen n.a.v. opmerkingen, plaatje dreiging sectoren toegevoegd. Politie is leidend m.b.t. veiligheid toegevoegd.
0.5	12 juli	Opmerkingen IJsselland en Twente toegevoegd. Checklists nader beschouwd op "wat betekent dit voor de man/vrouw op straat" Nagekeken op kolommen en processen consequent gebruik. Handelingskader bij dreiging toegevoegd
0.6	6 september	Tekstueel en Gelderland Midden opmerkingen toegevoegd
0.7	13 september	Opmerkingen Gelderland VNOG toegepast.
0.8	15 september	Opmerkingen van Twente toegevoegd en afgewogen.
0.9	31 oktober	Opmerkingen Susan van Petten G-Z en Auke Beekhuis G-M ingevoegd
0.10	2 januari 2017 25 januari 2017	Opmerkingen 5 CCB hoofden toegevoegd, Van plan naar Handreiking, verscherping bepalingen. OVD-OC toegevoegd, vertrouwelijk weggehaald
0.11	2 mei 2017	Informatiekaart gemaakt als basis en document volgend cq uitwerking van informatiekaart. Opmerkingen IJsselland zoveel mogelijk bijgewerkt.
0.12	20 juni 2017	Opmerkingen GHOR VRGZ verwerkt
0.13	12 juli 2017	Invoegen nieuwe (24 maart 2017) regeling multi afspraken extreem geweld
0.14	5 september 2017	Aanpassen commentaar uit bijeenkomst Oost-5 van 30 augustus 2017. Titel document, Par 2.3.3 Multidisciplinaire Informatiedeling, structuur van onderliggende documenten.
0.15	15 september 2017	Aanpassingen n.a.v. commentaar vorige versie.
0.16	13 november 2017	Aanpassingen CBRN naar CBRNE doorgevoerd.

Inleiding

Voorwoord

Dit document is een handreiking voor het optreden bij terroristische aanslagen en dreiging daarvan. Het is een gezamenlijk document van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid, Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden, Veiligheidsregio Noord- en Oost- Gelderland, Veiligheidsregio Twente, Veiligheidsregio IJsselland (verder nader genoemd als 'veiligheidsregio's'), de Politie Oost Nederland, defensie en het OM. Het biedt een standaard voor eensluidende en afgestemde wijze van optreden. Dit is van belang omdat de vijf veiligheidsregio's te maken hebben met één regionale politie-eenheid en één arrondissement van het Openbaar Ministerie, die een voorname rol vervullen bij een terroristische dreiging of aanslag.

Er is een "Overzicht Uitgangspunten Terrorismegevolgbestrijding" ontwikkeld. Deze dient als basis voor de verschillende gremia om te starten met handelen.

De uitwerking en uitgebreidere informatie van deze uitgangspunten zijn in dit document opgenomen. Op het overzicht uitgangspunten staan de algemene uitgangspunten.

De dreigingsscenario's, de uitwerkingshandelingen zijn niet op het overzicht uitgangspunten uitgewerkt.

Dit document is tot stand gekomen op initiatief van politie met de hoofden veiligheidsbureau van de 5 veiligheidsregio's. Er heeft overleg en samenwerking plaatsgevonden met alle multidisciplinaire partners van de verschillende veiligheidsregio's, het OM en defensie.

Doelstelling en afbakening

Deze handreiking heeft tot doel om de onderdelen van de hoofdstructuur goed voor te bereiden op een terroristische dreiging of aanslag. Incidenten ten gevolge van terroristische daden wijken in essentie niet wezenlijk af van andere incidenttypen, maar wel is - met name bij dreiging - sprake van een andere dynamiek. Dit vraagt om enkele aanvullende noties en afspraken. Deze Handreiking dienen om:

- a) Het speelveld en de informatiestromen inzichtelijk te maken
- b) De positie van de partners in crisisteams bij terrorisme te benoemen
- c) Eenduidige Handreiking en werkwijze te beschrijven

Met name de positie en rol van de OL¹ en informatiemanager ROT worden in deze notitie benadrukt. De positionering van deze functionarissen is van belang om elkaars processen te versterken en te ondersteunen. Bedoeld wordt hier dat deze twee functionarissen inhoudelijk geïnformeerd worden, ook al in de voorfase, zoals bij een dreigingsscenario, zodat bij de opstart van de crisis geen sprake is van een informatieachterstand. De vorm kan per veiligheidsregio verschillen.

Deze handreiking is van toepassing op de betrokken veiligheidsregio's en de organisaties die standaard deel uitmaken van de hoofdstructuur in deze veiligheidsregio's. De doelgroep van deze Handreiking betreft de functionarissen van voorgenoemde organisaties die een rol hebben in de crisisbeheersing. Dit op *need to know* basis, gelet op het vertrouwelijke karakter.

Deze Handreiking Terrorismen volgt de landelijke en regionale kaders ten aanzien van crisisbeheersing. Deze kaders worden verondersteld bekend te zijn bij de functionarissen die een rol vervullen in de crisisbeheersing. Deze Handreiking behandelt de afwijkingen en/of aanvullingen ten opzichte van deze kaders.

Het betreft primair:

- Regionale Crisisplannen Gelderland-Zuid, Gelderland-Midden, Noord- Oost- Gelderland, Twente en IJsselland

¹ Daar waar over OL wordt gesproken, wordt daarbij de benaming in het referentiekader regionaal crisisplan bedoeld. Dus ook de leider ROT in Gelderland-Midden

- Basisvereisten Crisismanagement
- Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming
- Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing
- Handboek Bijstand
- Alerteringssysteem Terrorismebestrijding (ATb)
- Handreiking Terrorismegevolgbestrijding (november 2015, NCTV)
- Handreiking aanpak van radicalisering en terrorismebestrijding op lokaal niveau

Communicatie

Op het gebied van Crisiscommunicatie zijn met betrekking tot extreem geweld, cq terrorisme in het gebied Oost-Nederland tussen de politie, het OM en de veiligheidsregio's afspraken gemaakt. Er is hierbij een rolverdeling afgesproken en er is een checklist ontwikkeld. Deze afspraken zijn bij dit document als bijlage opgenomen.

Uitgangspunten

Onderstaand zijn de uitgangspunten opgenomen die ten grondslag liggen aan dit multidisciplinaire optreden bij terroristische dreiging / aanslag.²

A. Prioritering

Zowel landelijk als regionaal wordt de volgende prioritering gehanteerd in de aanpak van terrorisme:

1. Het nemen van acute preventieve maatregelen en het redden van mensenlevens.
2. Het nemen van maatregelen om de gevolgen van een aanslag te minimaliseren.
3. Het opsporen en vervolgen van daders.
4. Het informeren van het publiek en het vergroten van het publiek vertrouwen.
5. Het voorkomen / verminderen van spanningen en polarisatie in de samenleving.
6. Het bijdragen aan een zo snel mogelijke terugkeer naar een genormaliseerde situatie.

B. Verantwoordelijkheden

Terrorismebestrijding is primair een nationale verantwoordelijkheid. De driehoek, bestaande uit burgemeester, politiechef en hoofdofficier van justitie, is in eerste aanleg verantwoordelijk voor maatregelen in het kader van ordehandhaving en opsporing op lokaal niveau, in geval van een terroristische dreiging of aanslag. De veiligheidsregio is verantwoordelijk voor terrorisme gevolgbestrijding op (boven / verlengd) lokaal niveau. Dit houdt in dat zowel het incident als de gevolgen bestreden worden.

C. Multidisciplinaire afspraken in relatie tot monodisciplinaire plannen

Specifieke maatregelen zijn vertrouwelijk en vastgelegd in de onderliggende monodisciplinaire draaiboeken en in afspraken die onderling door de betrokken diensten zijn gemaakt. Het betreft hier de organisatie brede maatregelen die door de diensten getroffen kunnen worden en niet de besluitvorming en coördinatie over de sectorale aanpak. Dit laatste is immers voorbehouden aan de driehoek en heeft een vertrouwelijk karakter.

D. *Second blast / Second device / Parallel device*

Binnen de operationele diensten gelden de volgende afspraken over de omgang met de fenomenen:

- *Second blast*: tweede explosie, doordat explosieve materialen in eerste instantie niet zijn afgegaan (bijv. blindgangers). **Dit risico is in essentie vergelijkbaar met reguliere risico's** tijdens repressief optreden (zoals ongevallen met gevaarlijke stoffen, gas, plofkraak, etc.) en vormt geen reden om anders op te treden dan gebruikelijk.
- *Second device*: tweede explosief, bewust geplaatst en geactiveerd om - enige tijd na het afgaan van een eerste explosief - meer slachtoffers te maken. In het operationeel optreden

² Handreiking komen onder andere uit landelijke handreiking NCTV en Livingstone overleg

wordt ervan uitgegaan dat **geen sprake is van een second device**, tenzij informatie vanuit politie / inlichtingen- en veiligheidsdiensten anders aangeeft. Dit betekent dat de hulpverleningsdiensten in eerste aanleg zonder extra terughoudendheid optreden.

- *Parallel device*: meerdere explosieven op meerdere locaties, die ongeveer gelijktijdig worden geactiveerd. Ook **dit vormt geen reden om op de initiële incidentlocatie anders op te treden**, het uitgangspunt is gelijk aan *second device*.

E. Begripsbepaling

Onder extreem geweld vallen:

- a. aanslagen met vuur- of steekwapens, handgranaten;
- b. aanslagen met objecten (voertuigen, vaartuigen, vliegtuigen, drones);
- c. aanslagen met explosieven (bomaanslag);
- d. aanslag met een gevaarlijke stof (CBRNEe);
- e. gijzeling of geplande aanhouding.

First responders

Bepalende rol in het brongebied

De multidisciplinaire afspraken bij extreem geweld richten zich op de inzet van de first responders van politie, brandweer en ambulancezorg. Gelet op ervaringen bij aanslagen, is de eerste inzet van grote invloed op het verloop en het effect van de hulpverlening. Daarbij kost het operationaliseren van een Commando Plaats Incident in de meeste regio's meer dan 30 minuten, bij gelijktijdigheid van (gewelds)incidenten kan deze tijd gemakkelijk verdrievoudigen. De first responders spelen dus een bepalende rol en moeten hierop zijn voorbereid.

Brandweer wordt bij extreem geweld standaard mee gealarmeerd

Wanneer duidelijk is dat er sprake is van extreem geweld kan naast politie en geneeskundige eenheden de brandweer standaard mee gealarmeerd worden. Enerzijds vanwege de specifieke expertise (CBRNE, brand en instorting), anderzijds vanwege de inzet van de brandweer voor redden van slachtoffers in de warmzone.

Het Motorkapoverleg

Het Motorkapoverleg is de gebruikelijk benaming voor een gelijkwaardig multidisciplinair afstemmingoverleg. De disciplines vormen daarin hun beeld en stemmen besluiten af.

Bepaling zones en directe informatie-uitwisseling

In geval van extreem geweld is het benoemen van de grenzen van de hot-, warm- en coldzone van groot belang. Deze indeling duidt het gevaarsniveau en geeft de bijhorende handelingsperspectieven voor de verschillende hulpdiensten. Anders dan bij normale inzetten blijft het Motorkapoverleg gedurende de inzet op zicht- en spreekafstand van elkaar, omdat de hulpdiensten in het Motorkapoverleg de ontwikkelingen in de veiligheidssituatie delen. De verschillende deelnemers aan het motorkapoverleg communiceren deze ontwikkelingen in de veiligheidssituatie direct door naar de eigen meldkamer en eenheden.

Bij aanslagen met steekwapens, vuurwapens of explosieven bepaalt de politiefunctionaris in het motorkapoverleg de grenzen van de zones. Bij brand, instorting of CBRNE bepaalt de brandweerfunctionaris deze.

Net als in de normale situatie bepaalt het Motorkapoverleg de verkeerscirculatie brongebied en locaties voor gewondenverzamelplaats. Een specifiek agendapunt is de beveiliging van deze locaties.

Arriverende Officieren van Dienst zullen de posities in het Motorkapoverleg overnemen van de first responders.

Structuur van Handreiking TGB en gerelateerde documenten

De handreiking TGB is het basis document waarin de afspraken binnen de 5 verschillende Veiligheidsregio's verwoord staan. De handreiking TGB staat in zijn geheel samengevat in het Overzicht Uitgangspunten Oost-5, welk document separaat aan de handreiking wordt gevoegd. Als aanvulling op deze handreiking worden er op Oost-5 niveau, gezamenlijk informatie kaarten gemaakt, waarin de multidisciplinaire processen nader worden uitgewerkt. Het betreft hier aanwijzingen voor BT, OT, Copi en Meldkamer.

In elke VR wordt dan per kolom een nadere taakkaart uitgewerkt voor functionarissen in de crisorganisatie, waar de bijzonderheden en aanwijzingen per regio nader verwoord worden.

Nadat de handreiking TGB binnen de betrokken VR's is geaccordeerd, worden de informatiekaarten en taakkaarten verder uitgewerkt.

Samengevat is de insteek:

Start met handelen, veiligheid personeel blijft, zoals bij rampen en crisis gebruikelijk is, leidend. Politie is, nadat duidelijk is dat er sprake is van een terroristische aanslag (bepaald door OVD-I en OVD-OC politie), leidend m.b.t. veiligheid.

De politie werkt met het 'ringenmodel' waarbij in de eerste ring sprake is van een hot-, warm- en cold-zone. Hulpverleners begeven zich in de warm- en cold-zone. Alleen specialisten politie, en in CBRNE gevallen ook onder dekking brandweer, bevinden zich in de Hot-zone. Verblijf hulpdiensten in warm zone moet zo minimaal mogelijk zijn, en alléén gericht zijn op redden / 1e levensreddende eerste hulp onder dekking of grijpredding van slachtoffers / identificatie verdachte(n) en beperken van zeer grote schade (bv. bij Brand of CBRNE-E). In deze zone kan acuut noodzakelijk politieonderzoek parallel lopen aan hulpverlening, met hinder tot gevolg

Bij explosie wordt er in eerste instantie van uitgegaan dat er sprake is van een gangbare ramp of crisis. De brandweer is in eerste instantie de partij die over veiligheid gaat bij instorting en gevaarlijke stoffen.

Blijkt in het vervolg van het incident dat er wellicht sprake is van een terroristische aanslag, dan geeft de politie het sein "niet veilig". Hulpverleners verlaten het incidentterrein (Hotzone). Specialist van de politie komen ter plaatse en bepalen wanneer en waar optreden weer verantwoord is.

Bij schietincidenten is het protocol dat we wachten op het sein "veilig" van politie, voordat wordt opgetreden door ander ketenpartners.

Bij andersoortige aanslagen kan wellicht eerder opgetreden worden. Starten met handelen levert een hoger risico dan normaal. Neem het besluit wel bewust en communiceer dit ook!

1. Deel 1 – Algemeen

1.1 Scenario's

In de operationele voorbereiding wordt gebruik gemaakt van basisscenario's;

- Dreigingsscenario (n.a.v. van aanslagen in het buitenland)
- Concrete dreiging in een veiligheidsregio in de politie Eenheid Oost of aanslag elders in NL
- Enkelvoudige aanslag in een veiligheidsregio binnen de politie Eenheid Oost
- Meervoudige aanslag in veiligheidsregio(s) in de politie Eenheid Oost
- Gelijktijdig meerdere aanslagen in NL, w.o. in een veiligheidsregio in de politie Eenheid Oost

Deze scenario's schetsen op hoofdlijnen welke typen terroristische acties op dit moment waarschijnlijk worden geacht, wat globaal de gevolgen kunnen zijn en aan welke (multidisciplinaire) inzet vanuit de overheid dan behoefte is. Deze scenario's worden als richtinggevend beschouwd. Concrete aandachtspunten bij deze scenario's voor operationeel optreden zijn opgenomen in de informatiekaart.

1.2 Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

Het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) schat in, op basis van een breed scala aan informatie, wat het algemene dreigingsniveau voor Nederland is. Het gaat hierbij niet om specifieke plaatsen of tijdstippen, maar om de vraag: hoe groot is de algemene kans dat Nederland getroffen wordt door een terroristische aanslag? Omdat het beeld algemeen is, worden op basis van enkel het DTN geen beveiligingsmaatregelen getroffen³.

1.3 Alerteringssysteem Terrorismebestrijding

Het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding (ATb) is ontwikkeld om specifieker te kijken naar het dreigingsniveau binnen bepaalde, belangrijke bedrijfssectoren of gebieden. Op basis van het systeem kunnen overheid en bedrijfsleven snel (beveiligings)maatregelen nemen bij toenemende dreiging in een sector. Of een sector wordt aangesloten op het ATb hangt af van de mate waarin deze van vitaal belang is in financieel-economische zin en of de sector een aantrekkelijk doelwit lijkt voor terroristen. Daarbij speelt een rol of er mogelijkheden zijn om met eenvoudige middelen grote aantallen menselijke slachtoffers te maken, of dat doelen een belangrijke symbolische betekenis voor onze westerse samenleving hebben. Op grond van deze overwegingen zijn thans vijftien sectoren aangesloten:

1. Luchthavens	9. Gas
2. Spoor	10. Elektriciteit
3. Stads- en Streekvervoer	11. Telecom
4. Zeehavens	12. Nucleair
5. Tunnels en Waterkeringen	13. Financieel
6. Olie	14. Publieksevenementen
7. Chemie	15. Hotels
8. Drinkwater	

1.3.1 Dreigingsniveaus

Het dreigingsniveau van een sector wordt vastgesteld door de minister van VenJ op advies van het Uitvoeringsoverleg Alerteren (UOA, zie paragraaf 2.1). Een sector kan zich op 4 niveaus bevinden⁴:

- Basisniveau
- Lichte dreiging
- Matige dreiging
- Hoge dreiging

³ Zie ook: <https://www.nctv.nl/onderwerpen/tb/dtn-atb.aspx>

⁴ Actuele ATb niveaus zie <https://www.nctv.nl/organisatie/ct/atb/index.aspx>

1.3.2 Maatregelen

Door de politie en de sectorvertegenwoordigers zijn er maatregelenpakketten samengesteld waarin nauwkeurig staat beschreven welke maatregelen per actor per dreigingsfase worden uitgevoerd. Op regionaal niveau zijn deze maatregelen door de politie eenheid Oost Nederland in nauwe samenwerking met de actieve sectorvertegenwoordigers doorvertaald naar concrete maatregelen op locatieniveau.

Het alerteringsniveau leidt niet (meer) automatisch tot concrete maatregelen binnen de hulpdiensten, daar het ATb-niveau geen generiek dreigingsniveau weergeeft. Het is sterk afhankelijk van het type dreiging, de betreffende sector en/of het betreffende object welke maatregelen wenselijk zijn. Op het concrete dreigingsbeeld zullen de hulpverleningsdiensten hun maatregelen afstemmen. Binnen de afdeling RCCB van de politie is een medewerker belast met coördinatie van alertering. Deze medewerker informeert de hulpdiensten per dreigingsniveau over de te nemen maatregelen. Indien sprake is van een acute dreiging zal er geen tijd zijn om een UOA en R-UOA te organiseren en worden maatregelen gerealiseerd vanuit de crisisstructuur.

1.3.3 Voorlichting

De voorlichting over beveiligingsmaatregelen bij bijvoorbeeld A locaties vindt respectievelijk plaats via de burgemeesters van Nijmegen, Arnhem, Apeldoorn, Enschede en Zwolle in hun rol van voorzitter veiligheidsregio / bevoegde autoriteit (Designated Authority).

1.4 Vitale objecten (niet ATb)

Naast de (objecten binnen de) ATb sectoren zijn er andere vitale objecten in de regio. Politie eenheid Oost Nederland, Team RCCB beschikt over een lijst met vitale objecten voor de regio's. Deze lijst wordt tijdens een incident alleen ter beschikking gesteld aan de functionarissen van de betrokken veiligheidsregio's. De lijst is vertrouwelijk en maakt deel uit van het monodisciplinaire plan terrorisme van de politie. In geval van een dreiging of aanslag zal de politie de informatie uit deze lijst verstrekken die benodigd is voor het multidisciplinair optreden. (via OL)

2. Deel 2 – Dreiging

In dit document wordt onder dreiging verstaan: het gevaar dat een incident met terroristisch oogmerk plaatsvindt, dat schadelijk is voor de rechtsorde en veiligheid. Het dreigingsbeeld wordt gebaseerd op:

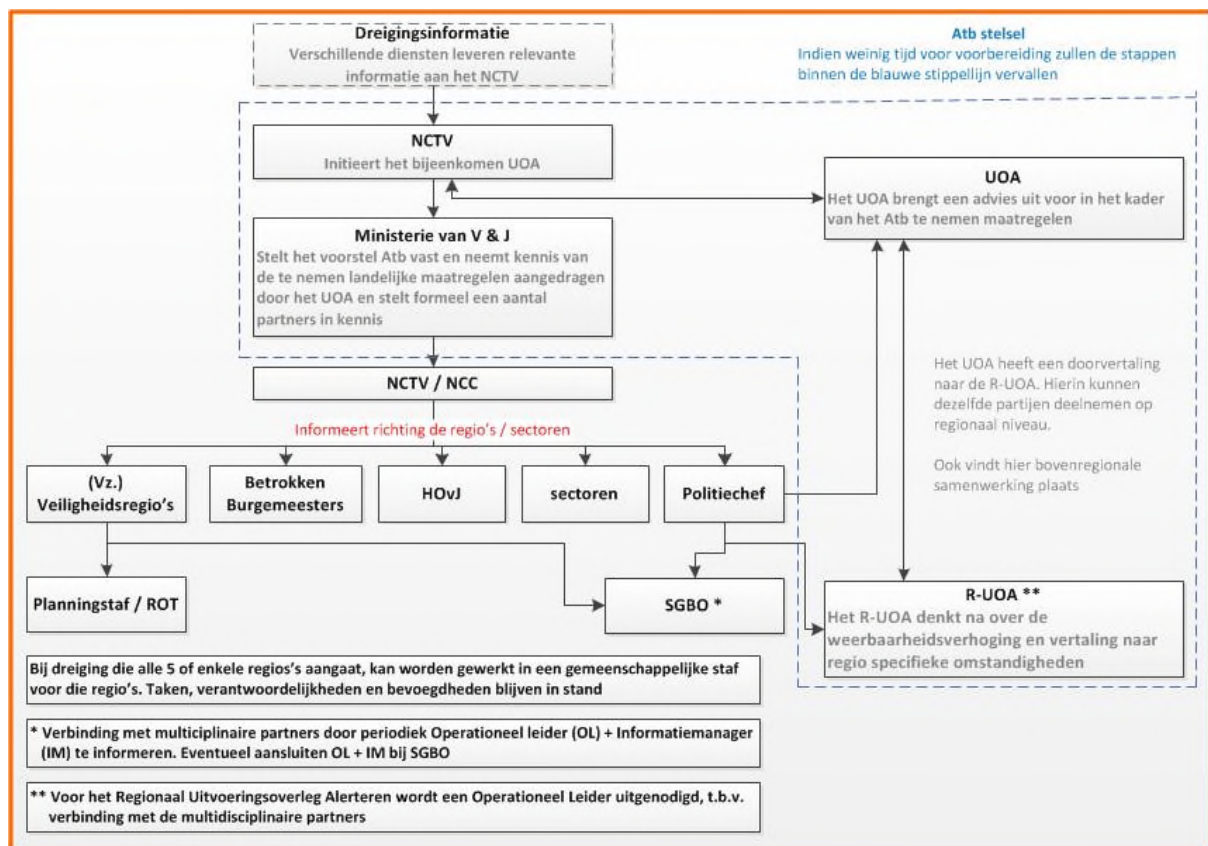
- Gekende dreiging, ook wel concrete dreiging genoemd. Dit is een door veiligheidsautoriteiten op niveau van netwerk en/of persoon geïdentificeerde dreiging. Deze dreiging is vaak acuut.
- Ongekende dreiging, ook wel voorstelbare dreiging genoemd. Dit betreft dreiging die op basis van ervaringen uit het verleden (aanslagen in het buitenland) niet uit te sluiten is, maar waarvoor geen concrete aanwijzingen beschikbaar zijn⁵.

Terroristische dreiging kent een eigen dynamiek, met een nadrukkelijke rol voor actoren op nationaal niveau, zoals de NCTV. In dit hoofdstuk wordt onderscheid gemaakt tussen gekende dreiging en ongekende dreiging. In geval van een 'ongekende dreiging' is er relatief veel tijd om de situatie te analyseren en maatregelen te treffen ter verhoging van de weerbaarheid. In een gekende dreiging is die tijd er niet en zullen onder grotere tijdsdruk en onzekerheid maatregelen genomen moeten worden.

2.1 Melding & Alarmering

Onderstaand schema biedt inzicht in het speelveld bij terroristische dreiging en geeft de informatiestromen weer. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen gekende en ongekende dreiging en wordt de relatie met het ATb gelegd.

Processchema bij terroristische dreiging:

⁵ <https://www.aivd.nl/onderwerpen/terrorisme/inhoud/dreiging>

Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten leveren dreigingsinformatie aan de NCTV. De NCTV weegt de informatie en stemt af met betrokken actoren. Indien de informatie daartoe aanleiding geeft, initieert de NCTV in het kader van het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding een Uitvoeringsoverleg Alerteren (UOA).

Het UOA bestaat (niet uitputtend) uit vertegenwoordigers van inlichtingen- en veiligheidsdiensten, NCTV, betrokken sector(en), politie, OM en evt. G4 gemeenten. Het UOA brengt een maatregelenadvies uit ter verhoging van de weerbaarheid. Dit kan aanleiding zijn om het ATb-niveau voor één of meer betrokken sectoren te verhogen. De NCTV legt het advies uit het UOA voor aan de minister van VenJ die de formele vaststelling van het dreigingsniveau doet. Zowel bij gekende als bij ongekende dreiging draagt de NCTV - middels het NCC - zorg voor communicatie naar betrokken sectoren (al dan niet via de Departementale Coördinatiecentra Crisisbeheersing) en voorgenoemde diensten.

Op niveau van de regionale eenheid Oost Nederland wordt een Regionaal Uitvoeringsoverleg Alerteren georganiseerd (R-UOA). Dit gebeurt op initiatief van de politie, met globaal dezelfde partijen als in het UOA. Het R-UOA doet de doorvertaling van nationaal vastgestelde maatregelen naar het regionale niveau. De SGB0 en de betrokken sector zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van deze maatregelen. Indien de SGB0 functioneert als actiecentrum politie, zijn de gangbare verantwoordelijkheden van toepassing conform het Regionaal Crisisplan / GRIP.

Een Operationeel Leider cq voorzitter ROT wordt uitgenodigd voor het R-UOA en informeert het ROT of de planningsstaf / gemeenschappelijke staf over de voor hen relevante maatregelen. De voorzitter van het R-UOA is en blijft verantwoordelijk voor de te delen informatie, zolang er geen sprake is van een GRIP situatie. Het kan zijn dat binnen de politie Eenheid Oost meerdere Operationeel Leiders voor dit overleg worden uitgenodigd.

2.2 Op- & Afschaling

Op- en afschaling vindt in principe plaats conform de afspraken in het Regionaal Crisisplan. Bij een voorzienbaar of zich langzaam ontwikkelend grootschalig terrorisme incident is er voor de opschaling voldoende tijd, en komt veelal binnen die tijd de informatie beschikbaar over het (dreigende) incident, zodat de inzet op hoofdlijnen kan worden bepaald⁶.

Een R-UOA is een aanvulling op de bestaande structuur.

2.3 Leiding & Coördinatie

2.3.1 Driehoek en Beleidsteam

Bij incidenten buiten de terrorismesfeer wordt een Driehoek en beleidsteam geformeerd, volgens het geldende crisisplan. Afspraken binnen de terroristische dynamiek hebben altijd structuren waarbij bovenregionale en nationale aanwijzingen en afspraken gelden.

Er wordt een eerste inschatting gemaakt van mogelijke bedreigingen voor de veiligheidsregio en/of de betreffende sector (voor zover deze niet reeds volledig vanuit de NCTV is verstrekt) door de politie. In de driehoek - bestaande uit burgemeester(s), HOvJ en (plaatsvervangend) politiechef - zal de lokale dreigingssituatie worden behandeld. In de driehoek worden afspraken gemaakt over (aanvullende) voorbereidende maatregelen, de inzet van de politie alsook over het lokale beleid ten aanzien van de taakuitvoering door de politie.

Het bijeenroepen van een Interregionaal Beleidsteam is een mogelijkheid, om de interregionale afstemming te bevorderen (indien een aanslag in een van de veiligheidsregio's binnen de politie Eenheid Oost, of buiten de eenheid Oost). In dit overleg nemen de voorzitters veiligheidsregio, HOvJ en de eenheid chef(s) van het betrokken gebied deel. Dit betekent niet per definitie dat hiervoor GRIP 5 afgekondigd dient te worden.

De (hoofd-)officier van justitie is en blijft het bevoegd gezag inzake strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. In eerste aanleg is het arrondissementsparket Oost -Nederland verantwoordelijk voor de

⁶ Bron: Basisvereisten Crisismanagement

opsporing. Wanneer blijkt dat sprake is van een terroristische aanslag komt deze verantwoordelijkheid – na onderling overleg – bij het Landelijk Parket te liggen.

2.3.2 SGB0 en NSGB0

De eenheidsleiding van de politie heeft in 2014 besloten tot het instellen van een SGB0 Contra Terrorisme, zowel voor preparatie op terroristische dreiging als in gekende dreigingssituaties⁷. Vanaf 2017 is de SGB0 CT die de preparatie verzorgt, niet per definitie de SGB0 die bij een acute situatie de daadwerkelijke aansturing van de politie-inzet verzorgt. Bij een aanslag of gekende dreiging zal de piketstaf worden opgeroepen. Deze piketstaf zal in de praktijk worden ondersteund door de SGB0 die in de preparatie de voorbereiding heeft opgepakt. Tevens kan een Nationaal SGB0 (NSGB0) worden ingesteld door de korpsleiding Nationale Politie. De NSGB0 heeft een coördinerende rol ten opzichte van de regionale SGB0's en kan sturen op schaarsteverdeling. De politie-activiteiten zullen met name gericht zijn op het opsporen en vervolgen van de dreiger(s) of dader(s). Verder richt men zich op het handhaven van de openbare orde en het treffen van beveiligingsmaatregelen.

2.3.3 Multidisciplinaire informatiedeling

Voor een goede wederzijdse informatiepositie en kritische tegenspraak vanuit verschillende disciplines, vindt afstemming plaats met de SGB0 politie. Op dit moment is er in de crisistructuur van de veiligheidsregio niet opgeschaald in de GRIP structuur. De politie is intern wel opgeschaald met de genoemde SGB0. Er is binnen de veiligheidsregio's in de Eenheid Oost geen 'preperatief' ROT ingesteld. Toch is belang dat de OL(s) worden geïnformeerd door de SGB0 politie, zodat kan worden ingeschat welke vorm van afstemming nodig is om de multidisciplinaire preparatie te waarborgen. De dienstdoende OL wordt daarom door de AC van politie geïnformeerd over de actuele situatie. Aansluitend zal de OL na een grondige analyse en in nauw overleg met het SGB0 de noodzakelijke multidisciplinaire acties opstarten. Afhankelijk van de situatie (aard en omvang, sluimerende of acute dreiging) zijn verschillende opties mogelijk.

2.4 Informatiemanagement

Informatiemanagement vindt plaats conform het Regionaal Crisisplan. Op landelijk niveau is sprake van een 'backoffice informatie' onder de NSGB0. In deze backoffice participeren ook andere partijen, zoals inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De backoffice informatie van de NSGB0 onderhoudt contact met het Hoofd Informatie (HIN) van de SGB0 CT van de Eenheid Oost Nederland. Het LOCC⁸ is aangesloten bij de NSGB0 en behartigt de multidisciplinaire belangen. De informatiestroom tussen de NSGB0 (backoffice informatie) en de regionale diensten (ROT) is daarmee tweeledig:

- NSGB0 <> SGB0 CT Eenheid Oost Nederland <> ROT
- NSGB0 <> LOCC <> ROT

Een deel van de informatie - met name van inlichtingen- en veiligheidsdiensten - is vertrouwelijk van aard en kan daarom niet altijd (of zeer beperkt) worden gedeeld met alle partners.

Binnen de SGB0 politie is het Hoofd informatie verantwoordelijk voor het delen van informatie in het LCMS. Basisprincipe is dat zoveel mogelijk informatie gedeeld wordt.

2.5 Crisiscommunicatie bij dreiging

In hoofdstuk 5.4 wordt nadrukkelijk op crisiscommunicatie met betrekking tot contra terrorisme ingegaan en worden nationale en regionale afspraken verwoordt.

In geval van dreiging is gerichte communicatie naar de bevolking noodzakelijk maar kan ook bijdragen aan het tegengaan van (mogelijke) spanningen in de samenleving. In principe communiceert alleen het NCTV via de media als er sprake is van een dreiging. Op gemeentelijk niveau is de 'lokale driehoek' leidend in de communicatie over dreiging. In aanvulling daarop kunnen gemeenten, operationele diensten en betrokken sectoren communiceren over de eigen, voor het publiek zichtbare - te treffen - maatregelen. De gemeentelijke communicatie over dreiging en maatregelen kan in

⁷ Vanaf +/- oktober 2014 zijn een NSGB0 en SGB0 Contra Terrorisme, Extremisme en Radicalisering (CTER) actief voor de preparatie op terrorisme.

⁸ Het LOCC vervult m.i.v. 1 juli 2015 tevens de taken van de Landelijke Operationele Staf.

beginsel beperkt blijven, maar wel moet er overzicht zijn wát er wordt gecommuniceerd zodat vragen van bewoners kunnen worden beantwoord. De veiligheidsregio zal vanuit het proces crisiscommunicatie haar rol oppakken om afstemming te bereiken met betrokken partijen.

2.6 Resource management

Terroristische dreiging kan zich qua aard en omvang op verschillende manieren manifesteren. Iedere situatie zal om maatwerk vragen voor wat betreft de te organiseren coördinatiestructuren (zie ook paragraaf 2.3.3). De verschillende opties brengen elk hun eigen personele en organisatorische consequenties met zich mee.

- Operationeel Leider en Informatiemanager, op piketbasis of 'gelabeld' voor het onderwerp terrorisme.
- ROT / Planningsstaf (cq preparatief ROT) per veiligheidsregio
- Gemeenschappelijke staf (voor de vijf veiligheidsregio's gezamenlijk)
- Tweede COPI vanuit de eigen regio op piketbasis oproepbaar (indien er sprake is van een reële kans dat zich twee grote incidenten in de regio zullen voordoen).
- COPI nul minuten notice (indien sprake is van een concrete dreiging op een object, waarbij direct een COPI nodig is als daadwerkelijk een aanslag plaatsvindt).

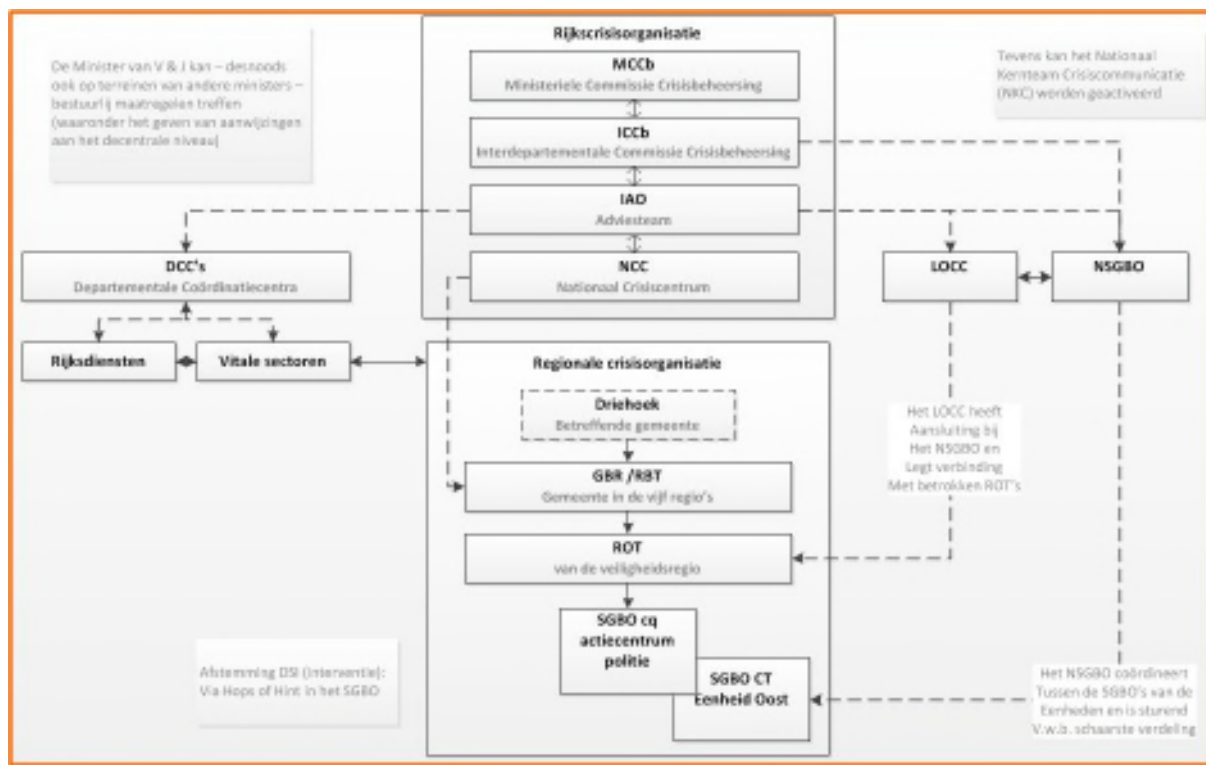
3. Deel 3 – Respons

In deze regeling wordt onder respons verstaan het optreden van de operationele diensten nadat een incident met terroristisch oogmerk daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. De Kwalificatie van een terroristische aanslag is door de OVD-OC in overleg met de OVD-I van de politie vastgesteld.

3.1 Melding & Alarmering

Melding & Alarmering van regionale crisisfunctionarissen vindt plaats conform het Regionaal Crisisplan. Onderstaand schema geeft de relatie weer tussen de onderdelen uit de regionale crisisorganisatie (vanaf ROT-niveau), de Rijkscrisisorganisatie en enkele andere actoren op landelijk niveau.

Processchema terroristische aanslag:

3.2 Op- & Afschaling

Op- & Afschaling vindt plaats conform het Regionaal Crisisplan van de betrokken veiligheidsregio's. Een terroristische aanslag kan tevens aanleiding zijn voor het instellen van het adviesteam (IAO), de Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing (ICCb) en de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb). Dit als de vitale belangen van de Nederlandse Staat en/of samenleving zodanig bedreigd worden dat sprake is van (potentiële) maatschappelijke ontwrichting⁹.

3.3 Leiding & Coördinatie

In geval van een terroristische aanslag treedt de hoofdstructuur van de crisisbeheersing in werking¹⁰. Het lokaal bevoegd gezag is - ten aanzien van openbare orde en veiligheid - verantwoordelijk voor de terrorisme gevolgbestrijding. Het arrondissementsparket is in principe verantwoordelijk voor opsporingsonderzoeken naar terrorisme. Hieruit komt impliciet voort dat het opsporingsonderzoek in eerste instantie wordt opgepakt door de Eenheid Oost Nederland. Het gezag wordt alleen na overleg tussen het Arrondissementsparket en het Landelijk Parket overgedragen aan het Landelijk Parket, wat impliceert dat het opsporingsonderzoek verder wordt uitgevoerd door de Landelijke Eenheid¹¹. In het operationeel optreden, zeker waar opsporingsactiviteiten en hulpverlening / ordehandhaving elkaar raken, dient met de mogelijk verschillende aansturingslijnen rekening gehouden te worden. De rol van de politie in zowel Copi en ROT is sterk adviserend, zelfs richtinggevend. Zeker op het gebied van veiligheid en optreden in de eerste ring.

Wanneer sprake is van de inzet van Dienst Speciale Interventies (DSI) vormt op operationeel niveau het Hoofd Interventie (HINT) in de SGBO de contactpersoon naar de DSI. Het hoofd DSI wordt nevensgeschikt aan de AC. De Hoofdofficier van Justitie van het Landelijk Parket heeft het gezag over

⁹ Instellingsbesluit Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (2012)

¹⁰ Conform het Regionaal Crisisplan, het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming en de Bestuurlijke Netwerkaart Terrorisme.

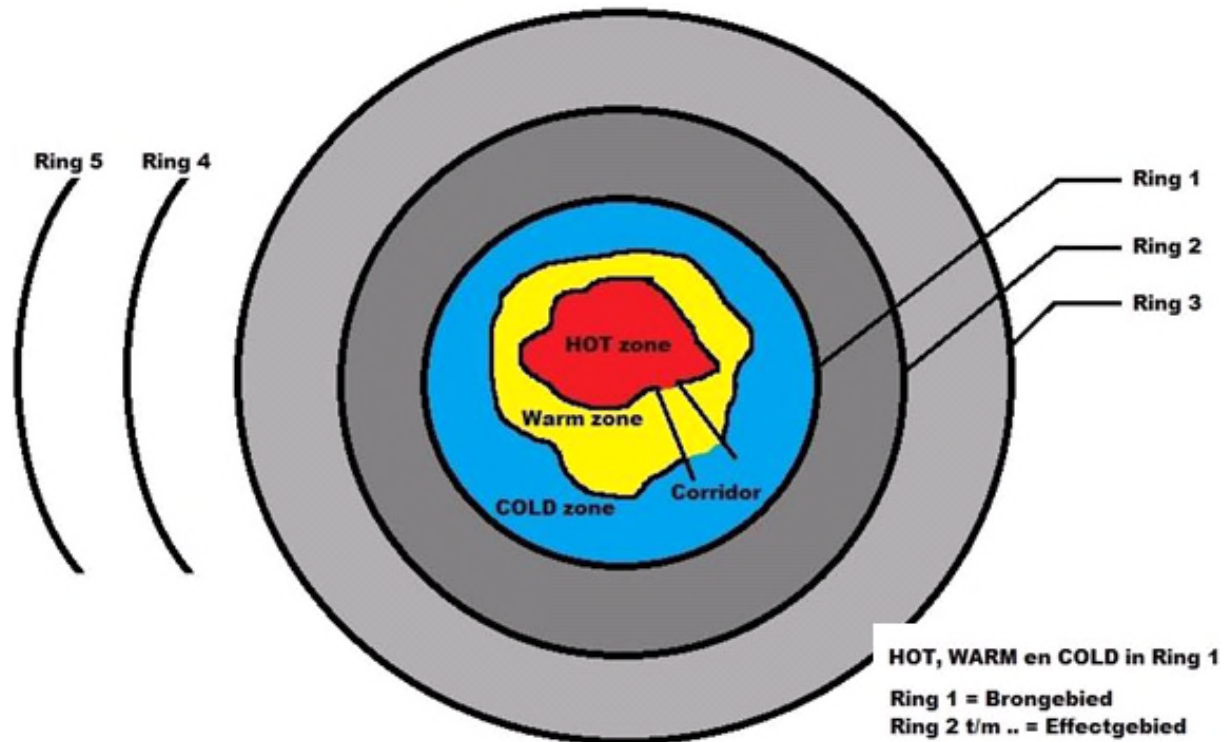
¹¹ Bron: Opsporingsprotocol Contra-Terrorisme, Nationale Politie (1-1-2013), p.5

inzet van de DSI bij een terroristische aanslag. De hoofdofficier van het Arrondissementsparket vormt de lijn naar de hoofdofficier van het Landelijk Parket.

3.4 Ringenmodel politie

Vanuit de meldkamer politie wordt gewerkt met het 5 ringenmodel.

Schematisch heeft deze de volgende indeling:

Hieronder wordt bovenstaand schema verder uitgewerkt:

De zone-indeling

Acceptabel risico

Voor de geneeskundige hulpverlening is het tot op heden gebruikelijk geweest om een veilige werkomgeving als absolute voorwaarde te stellen. In principe werken ambulancehulpverleners alleen in een veilig verklaarde omgeving. Bij extreem geweld kunnen echter niet of nauwelijks veiligheidsgaranties worden afgegeven. Wachten op 'sein veilig' is daarentegen voor -vaak bloedende- slachtoffers potentieel fataal. In de sector groeit het bewustzijn dat 'absolute veiligheid' daarom moet worden vervangen door 'acceptabel risico'.

Met de zone-indeling geeft de werkgroep inhoud aan dit 'acceptabel risico'.

Eenduidigheid in terminologie bij extreem geweld en CBRNEE

De zone-indeling hot, warm en cold is een voor hulpverleners bekende indeling bij CBRNEE-incidenten. De gevaarsduiding en het handelingsperspectief bij CBRNEE komen in grote lijnen overeen met dat bij extreem geweld: de hotzone is het domein van specialisten met een geavanceerde uitrusting. De warmzone is niet veilig, maar met beperkte beschermende maatregelen moet het hoogstnoodzakelijke kunnen worden gedaan. De coldzone is een veilig verklaarde zone. Op overnameplaatsen vindt de overdracht van slachtoffers van de ene naar de andere zone plaats.

HOT ZONE onveilig gebied

De hotzone is onveilig gebied. In geval van een aanslag met vuur- of steekwapens of in geval van een geplaatst explosief is de hotzone alleen toegankelijk voor de politie. In geval van CBRNE is de hotzone alleen toegankelijk voor de brandweer. De inzet in de hotzone is erop gericht om het gevaar uit te schakelen. Politie en/of brandweer zullen indien mogelijk slachtoffers redden uit de hotzone. De hotzone kan zich verplaatsen, bijvoorbeeld bij een actieve schutter. Ook kunnen er snel achter elkaar meerdere incidentgebieden ontstaan met ieder een hot-, warm- en coldzone. Dit fenomeen maakt snelle informatie-uitwisseling tussen de hulpdiensten cruciaal. Om deze reden moeten de deelnemers aan het Motorkapoverleg op zicht- en spreekafstand van elkaar blijven. Zodra het directe gevaar is uitgeschakeld is er geen hotzone meer.

WARM ZONE (beperkt) veilig gebied

De warmzone is 'beperkt veilig', dat wil zeggen dat er geen aanwijzingen zijn voor direct voor gevaar. Tegelijk is de warmzone gevaarlijk dicht bij de hotzone. De warmzone is in principe toegankelijk voor alle hulpverleners en, door professionals aangestuurde, hulpverlenende burgers. Daarbij moeten eventuele veiligheidsaanwijzingen van hulpdiensten, bijvoorbeeld ten aanzien van looproutes en beschutting (corridor), worden opgevolgd.

De warmzone is een doorgangszone naar de coldzone, waarin hulpverleners en slachtoffers zo kort mogelijk moeten verblijven. Wel doen hulpverleners hier korte levensreddende handelingen, zoals het aanbrengen van een tourniquet. Het levensreddend handelen en in veiligheid brengen wordt 'tactische hulpverlening' genoemd. Het in veiligheid brengen van slachtoffers gaat op de snelst mogelijke wijze.

Wanneer het gevaar is uitgeschakeld is het aan de politie (extreem geweld) of de brandweer (CBRNE of fysieke veiligheidsaspecten) om te bepalen of de zone vanwege restrisico's warmzone blijft of dat de warmzone tot coldzone wordt verklaard.

COLD ZONE veilig gebied

In de coldzone wordt hulpverlenend conform de standaarden bij de diensten. Opstelplaatsen voor hulpverleningsvoertuigen zijn in de coldzone. Gewondenverzamelplaatsen worden eveneens in de coldzone geplaatst.

Voorbeelden van toepassing van de zonering

1. De politie heeft de schutter uitgeschakeld. Er is geen vermoeden van een aanwezig explosief. Per direct heft de politie de hot- en warmzone op, zodat maximaal effectief kan worden ingezet op de hulp aan slachtoffers.
2. Er zijn geen aanwijzingen voor een 'second device' in een door een explosie getroffen hal. Daarmee is de hal een warm zone, voor tactische hulpverlening en snelle redding van slachtoffers.
3. De vrachtwagen is in de menigte tot stilstand gekomen. De politie heeft een sterke aanwijzing voor explosieven in de vrachtwagen en verklaart een straal rondom de vrachtwagen tot hotzone. Met megafoons worden aanwezigen gesommeerd om te vluchten uit de hotzone. Waar mogelijk worden gewonden meegetrokken.
4. De schutter verlaat het café en verschuilt zich achter een 100 meter verderop gelegen muur. De politie verklaart het café tot warm zone: via de achteringang van het café kunnen hulpverleners slachtoffers benaderen voor tactische hulpverlening en redding. Ter versterking van de veiligheid in de warmzone houdt de politie de schutter door dekkingsvuur achter de muur.

Zone-indeling en het ringenmodel (inclusief corridor)

De zone-indeling sluit een op een aan bij het ringenmodel zoals gehanteerd door de Nationale Politie. De hot-, warm- en coldzone liggen binnen de eerste ring: het incidentgebied. De corridor is een beveiligde verbinding tussen de zones. De tweede ring is de omgevingsring, de derde ring betreft de strategische posities, de vierde de landsgrenzen en de vijfde buiten de landsgrenzen. Voor de first

responders is de eerste ring relevant. Deze ring valt samen met het brongebied van het Commando Plaats Incident (CoPI).

Van belang voor het optreden bij een aanslag is de volgende indeling in ring 1. Ring 1 is verdeeld in een Cold / Warm en Hot zone.

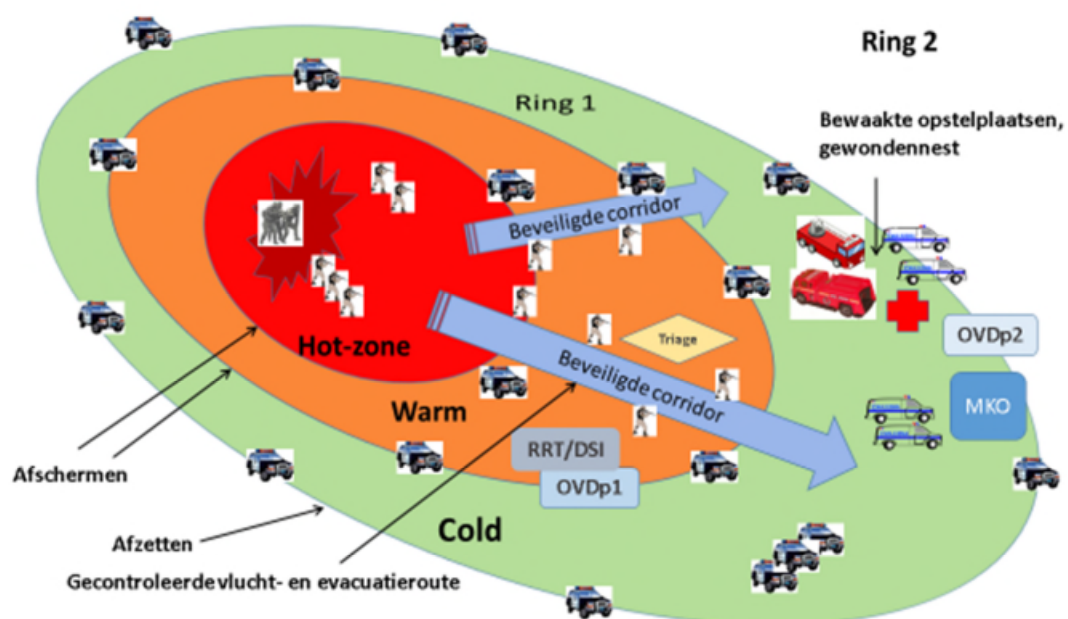
De raden directeurs brandweer (RBC) en directeurs veiligheidsregio's (RDVR) hebben in afstemming met politie op 24 maart 2017 de volgende afspraken gemaakt voor first responders bij extreem geweld :

Afspraak 1: Hulpdiensten onderscheiden een hot-, warm- en coldzone in het incidentgebied voor duiding van gevaar en handelingsperspectief.

Afspraak 2: First responders van politie, brandweer en ambulancezorg bepalen in overleg met de meldkamer een plaats voor het Motorkapoverleg.

Afspraak 3: Het Motorkapoverleg bepaalt de zonegrenzen, de corridors en overnameplaatsen.

Afspraak 4: Het Motorkapoverleg bepaalt opstelplaatsen, locaties voor opvang slachtoffers en aan- en afvoerroutes en de beveiliging van deze locaties.

3.5 Informatiemanagement

Informatiemanagement vindt plaats conform het Regionaal Crisisplan. Ook in de responsefase geldt de informatiestroom met de NSGBO, SGBO CT en het LOCC, zoals beschreven in paragraaf 2.4. Bij terrorisme gevolgbestrijding geldt – evenals bij dreiging - dat rekening gehouden moet worden met vertrouwelijkheid van informatie, die niet breed kan worden gecommuniceerd. Het politiedeel LCMS wordt namens de HIN (Hoofd informatie van de SGBO politie) gevuld met informatie. Basisprincipe is dat zoveel mogelijk informatie gedeeld wordt.

3.6 Crisiscommunicatie bij respons

Op het gebied van communicatie zijn binnen de veiligheidsregio van de politie Eenheid Oost afspraken gemaakt.

Zie hiervoor verdere uitwerking in hoofdstuk 5.4.

In geval van een daadwerkelijke aanslag geldt (ook) voor de communicatie dat volgens de hoofdstructuur van de crisisbeheersing wordt gewerkt (GRIP-regeling). Hoewel ook hier *business as usual* geldt, is het belangrijk gefocust te blijven op het gegeven dat er meer / andere partijen betrokken zijn en deze mogelijk afwijzende werkwijzen of procedures kennen. Vanwege de nationale impact, zal ook op Rijksniveau sprake zijn van veel communicatie-activiteiten, zoals NCTV en/of het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie. Het is van belang nauwe afstemming te zoeken met deze partijen.

3.7 Resource management

In geval van een terroristische aanslag kan de afwikkeling van het incident veel tijd vragen. Tevens kan sprake zijn van een vervolgdreiging, waarop geprepareerd moet worden. Voor de continuïteit gelden dezelfde noties als opgenomen in paragraaf 2.6.

4. Nafase

Na ieder incident is er sprake van een nafase. Bijzonder aan een terroristische aanslag zijn de volgende aspecten;

Direct na een aanslag staat alles in het teken van het redden van levens, het aanhouden van de daders, voorkomen van vervolgaanslagen en het kanaliseren van eerste emoties en reacties. In de uren, dagen en maanden die volgen spelen er waarschijnlijk tal van vraagstukken.

Voorbeelden hiervan zijn:

- (Collectieve) uitingen van rouw;
- (Grootschalige) opsporing;
- Mogelijke nieuwe incidenten of geruchten over nieuwe incidenten;
- Politieke behandeling;
- Onderzoeken en evaluaties;
- Maatschappelijke veerkracht herstellen/tonen en het maatschappelijk leven weer oppakken;
- Internationale aspecten, zoals gezamenlijk onderzoek of in internationaal verband te maken afspraken.

De intensiteit hiervan is afhankelijk van de specifieke situatie, zoals het aantal slachtoffers, of er doden te betreuren zijn, of er verdachten kunnen worden aangehouden, de aangerichte materiele schade, en dergelijke. Veiligheidspartners moeten rekening houden met een situatie die de reguliere behoefte aan nazorg overstijgt en van langere duur is. Denkbaar is dat het terroristisch incident ook grote impact heeft op de medewerkers van de operationele diensten. Ook de nafase vergt een goede afstemming en een gezamenlijke aanpak op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Voorbeelden van maatregelen kunnen zijn:

- Bijeenkomst(en) voor betrokkenen;
- Informatiebrief;
- Psychosociale nazorg;
- Evalueren processen op- en afschalen, leiding en coördinatie, informatie-uitwisseling en crisiscommunicatie.

De werkwijze in de nafase is conform hetgeen afgesproken in plannen en procedures (van o.a. Bevolkingszorg). (proces preparatieve nafase / plan van aanpak nafase)

Aansturing en coördinatie zal waarschijnlijk ook landelijke aspecten hebben. Hierbij moet bijzondere aandacht zijn voor overdracht normale situatie in relatie tot bovenregionale en landelijke samenwerking die tijdens inzet heeft gespeeld.

Zie ook de themalijst nafase in het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming (bladzijde 36).

5. Bijlagen, naslagwerken

5.1 Afkortingenlijst

AIVD	Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst
AOT	Afstemmings Overleg Terrorisme
AOT's	Aanhoudings- en Ondersteunings Teams
ASIC	All Source Information Cell
AT	Adviesteam
Atb	Alerteringssysteem terrorisme
bgm	burgemeester
BNC	Bestuurlijke Netwerkaart Crisisbeheersing
BOT	Bedrijf Opvang Team
BSB	Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten
COPI	Commando plaats incident
CTER	Contra Terrorisme, Extremisme en Radicalisering
CvdK	Commissaris van de Koning
DBB	Dienst Bewaken en Beveiligen
DCC	Departementaal Crisis (Coördinatie-)centrum
Def	Defensie
DSI	Dienst Speciale Interventies (onderdeel Landelijke Eenheid Politie)
DTN	Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland
EZ	Economische Zaken
G4	4 grote steden: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht
GHOR	Geneeskundige Hulpverlenings Organisatie in de Regio
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdings Procedure
Hin	Hoofd Informatie (in SGBO)
HINT	Hoofd Interventie (in SGBO)
HOPS	Hoofd Opsporing (in SGBO)
HOvJ	Hoofddofficier van Justitie
ICCb	Interdepartementale Commissie Crisisbeheersing
IenM	Infrastructuur en Milieu
IenV-diensten	Inlichtingen en Veiligheidsdiensten
KH	Koninklijk Huis
KMAR	Koninklijke Marechaussee
LCMS	Landelijk Crisismanagement Systeem
LOCC	Landelijke Operationeel Coördinatiecentrum
LOVJ	Landelijk Officier van Justitie
LP	Landelijk Parket
LUOA	Landelijk Uitvoeringsoverleg Alertering
LVNL	Luchtverkeersleiding Nederland
MCCb	Ministeriele Commissie Crisisbeheersing
min	minister / ministerie
MP	Minister-President
NCC	Nationaal Crisiscentrum
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
NHC	Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming
NKC	Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie
NP	Nationale Politie
NSGBO	Nationale Staf Grootchalig en Bijzonder Optreden
OM	Openbaar Ministerie
OOV	Openbare Orde en Veiligheid
OV	Openbaar Vervoer
OvJ	Officier van Justitie

PG	Procureur-Generaal
PSHOR	Psychosociale Hulpverlening Ongevallen en Rampen
RBC	Raad Brandweer Commandanten
RBT	Regionaal Beleidsteam
RCP	Regionaal Crisisplan
RDVR	Raad Directeuren Veiligheidsregio's
ROT	Regionaal Operationeel Team
R-UOA	Regionaal Uitvoeringsoverleg Alerteren
SGBO	Staf Grootchalig en Bijzonder Optreden
TCO	Team Collegiale Ondersteuning
TEV	Teamleider Explosieven Veiligheid & CBRNE
UIM	Unit Interventie Mariniers
UOA	Uitvoeringsoverleg Alertering
VenJ	Veiligheid en Justitie
VGGM	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
VRGZ	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
VRIJ	Veiligheidsregio IJsselland
VRNOG	Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland
VRT	Veiligheidsregio Twente
vzVR	voorzitter Veiligheidsregio

5.2 achtergrondinformatie

achtergrondinformatie

A. Links

Alerteringssysteem

Terrorismebestrijding

www.nctv.nl/onderwerpen/tb/atb/

Bewaken en beveiligen www.nctv.nl/onderwerpen-a-z/stelsel-bewaken-enbeveiligen.aspx

CBRNE-E www.nctv.nl/onderwerpen/tb/watisterrorisme/CBRNE-Eterrorisme/

Civiel-militaire samenwerking Catalogus Nationale Operaties (Defensie, februari 2015)
www.defensie.nl/onderwerpen/nationaleveiligheid/inhoud/catalogus-nationale-operaties

Dienst speciale interventies http://wetten.overheid.nl/BWBR0026381/geldigheidsdatum_30-06-2015

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN)
www.nctv.nl/onderwerpen/tb/dtn/

Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding
http://wetten.overheid.nl/BWBR0018506/geldigheidsdatum_30-06-2015

Nationale crisisbeheersing Instellingsbesluit Ministeriële Commissie Crisisbeheersing 2016
/ Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming (NHC)
www.rijksoverheid.nl/documenten-enpublicaties/brochures/2013/04/26/nationaal-handboekcrisisbesluitvorming.html

Nationale politie en terrorisme Coördinatieplan Terrorisme Gevolgbestrijding (update 2015, NP / portefeuillehouder CCB)
Renegade procedure www.nctv.nl/onderwerpen-a-z/renegade.aspx

Terrorisme als crisistype Bestuurlijke netwerkkaart Crisisbeheersing, kaart 10 Terrorisme
www.nctv.nl/Images/13.netwerkkaart-terrorisme-nov-2013_tcm126-452339.pdf

Veiligheidsregio Wet Veiligheidsregio's (1 oktober 2010)
<http://wetten.overheid.nl/BWBR0027466/2017-01-01>

5.3 Naslagwerk leiding en coördinatie, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Onderstaande tabel geeft een overzicht wie wanneer in actie komt en onder wiens gezag. Deze matrix is vanuit het Livingstone overleg (op basis van NSS) opgesteld. Het geeft een goed beeld van de bevoegdheden en is als naslagwerk bedoeld.

Leiding en coördinatie

Selectie relevante bevoegdheden bij besluitvorming bij (dreigend) terrorisme

versie 2.9, 12-08-2015

Leeswijzer

Dit document bevat een selectie van (bestaande) bevoegdheden bij besluitvorming in het kader van (dreigend) terrorisme.

De bevoegdheden zijn gecategoriseerd naar thema's, te weten:

- crisis(structuur) algemeen;
- inzet operationele, specialistische en/of opsporingsdiensten;
- bewaken en beveiligen;
- openbare orde en veiligheid;
- infrastructuur (i.v.m. veiligheid burgers / voorkomen vlucht daders).

Per bevoegdheid wordt aangegeven:

- wie het bevoegd gezag is;
- met welke actoren afstemming wenselijk is voorafgaand aan het besluit;
- aandachtspunten;
- door wie woordvoering meest aangewezen is. (Dit betekent niet dat deze partij eindverantwoordelijk is voor de regie op de risico / crisiscommunicatie.

Hiervoor gelden de afspraken zoals beschreven in hoofdstuk 5.4)

Hoofdprioritering:

1. Acute preventieve maatregelen en redden mensenlevens;
2. Maatregelen om gevolgen aanslag te minimaliseren;
3. Opsporen en vervolgen van daders;
4. Informeren publiek en vergroten vertrouwen publiek;
5. Voorkomen/verminderen spanningen/polarisatie samenleving;
6. Bijdragen aan zo snel mogelijke terugkeer genormaliseerde situatie.

<i>Crisis(structuur) algemeen</i>	<i>Bevoegd gezag (initiëren én beëindigen maatregelen)</i>	<i>Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)</i>	<i>Aandachtspunten</i>	<i>Woordvoering Zie 5.4</i>
Opschalen in politiestructuur	NSGBO Korpschef, SGBO politiechef, SGBO AC	KMAR (KMAR formeert nevensgeschikt aan NSGBO een LSGBO om binnen KMAR acties af te stemmen. LSGBO fungeert als aanspreekpunt voor NSGBO en vice versa).	Denk aan betrokkenheid multi-partners, ga meerwaarde multi-opscaling (bv. in GRIP-structuur) na.	
Opschalen regionale crisisstructuur	Burgemeester cq voorzitter veiligheidsregio vanaf grip 2	Bij gemeentegrens-overstijgende incidenten afstemming met bgm's die het aangaat	* Denk aan vertegenwoordiging (of consultering) van alle belangen/disciplines; * Houd bij 'dreiging' rekening met wijze van overleg / keuze voor opschalen (NB: opschalen in GRIP-structuur is zichtbaar voor buitenwereld).	
Opschalen (onderdelen van) nationale crisisstructuur	Min VenJ	zover mogelijk wordt in geval van (dreiging) terroristische aanslag na ICCb afgestemd met G4	* Rijk schaaft nationale crisisstructuur op wanneer vanuit oogpunt van nationale veiligheid coördinatie/betrokkenheid van Rijk gewenst is; * Denk aan vertegenwoordiging (of consultering) van alle belangen/disciplines in opschalingsgremia.	

Inzet operationele, specialistische en/of opsporingsdiensten				
Inlichtingen-operaties terrorisme	minBZK (AIVD) minDef (MIVD)	AIVD, MIVD, OM (LOvJ Terrorismebestrijding), NP, NCTV	* Houd rekening met kwetsbaarheid inlichtingen-operaties; zodra mogelijk via ambtsberichten opsporing initiëren/voeden. * <u>Voorbeeld dilemma</u> : continueren inlichtingen-operatie vs. aanhouden verdachten; * Houd rekening met: - aard/waarde inlichtingen - aard dreiging (hoe concreet/ acuut; nemen aanhoudingen dreiging weg, bv. bij meerdere dadergroepen of aanslagplots)	AIVD en/of MIVD (worden geen mededelingen over gedaan)

Inzet operationele, specialistische en/of opsporingsdiensten	Bevoegd gezag (initiëren én beëindigen maatregelen)	Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)	Aandachtspunten	Woordvoering
Opsporingsonderzoeken terrorisme	OM: van lokale Hoofdofficier naar Landelijk Parket	OM (LOvJ Terrorismebestrijding) (vzAOT), NP, AIVD, NCTV	Start door lokaal SGBO in samenwerking met Nationale Recherche. Vervolgens neemt Nationale Recherche sturing en uitvoering over. OM: van lokale Hoofdofficier naar Landelijk Parket. Afspraken zijn vastgelegd in Opsporingsprotocol Contraterrorisme.	OM
Grootschalige inzet politie (ME) / Kmar (HRB en/of BE Kmar) of Defensie (militairen)	bgm of vzVR OM of minVenJ hebben aanwijzingsbevoegdheid bij handhaving rechtsorde.	NP, KMAR, Defensie, OM (indien t.b.v. opsporing)	* Coördinatie operationele inzet mogelijk door LOCC en/of (N)SGBO; * Bij schaarste: getrapt escalatiemodel (bgm / vzVR / minVenJ); * Houd rekening met tijdige aflossing / inzet voor langere tijd; * Houd rekening met andere uitstraling van 'groen' op straat. * Houd bij capaciteitsvraag rekening met feit dat militairen ook ingezet kunnen worden in kader van bewaken en beveiligen. * Houd rekening met opkomsttijd.	politie/ KMar/kabinet (MP/minDef)

Inzet operationele, specialistische en/of opsporingsdiensten	Bevoegd gezag (initieëren én beëindigen maatregelen)	Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)	Aandachtspunten	Woordvoering
Inzet Dienst Speciale interventies (DSI): a. de Unit interventie; b. de Unit expertise & operationele ondersteuning; c. de Unit interventie mariniers	<u>AOT</u> : beslissing en gezag: HOVJ. <u>DSI (incl. UIM)</u> : beslissing: minVenJ of vz. College PG (in gevallen die door minVenJ gedelegeerd zijn). Bij een (dreiging van een) terroristische aanslag beslist minVenJ over een verzoek tot bijstand van DSI. Gezag over inzet bij terroristische aanslag: lokale HOVJ met verplichting inwinning advies HOVJ LP. Blijkt casus te vallen binnen lopend onderzoek van LP of neemt LP het onderzoek over van het AP dan is HOVJ LP bevoegd gezag.	driehoek, wordt bij nationaal belang een vierhoek, er is advies door beleidsteam DSI (vz. College PG's, NCTV, hNP en -in geval inzet UIM - DDJZ Defensie) aan minVenJ	* Houd rekening met benodigde opkomsttijd; * Denk aan alternatieven in geval van acuut vereiste actie; * Houd rekening met eigen veiligheid ingezette eenheden; * Houd rekening met tijdige aflossing / inzet voor langere tijd.	minVenJ
Meevoeren en gebruik van automatisch vuur	Voor aanhoudingen: HOVJ Voor bewaken en beveiligen: - decentraal: HOVJ - Rijksdomein: minVenJ			
Meevoeren en gebruik van precisie-wapens	voor DSI: HOVJ voor bewaken en beveiligen: - decentraal: bgm of HOVJ - Rijksdomein: minVenJ		* Dit wapen is geoorloofd voor bestrijding van zeer ernstige misdrijven waarbij sprake is van direct levensbedreigende omstandigheden, dus heeft met name betrekking op het stelsel specialistische eenheden.	

Inzet operationele, specialistische en/of opsporingsdiensten	Bevoegd gezag (initiëren én beëindigen maatregelen)	Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)	Aandachtspunten	Woordvoering
Inzet krijgsmacht in kader militaire bijstand (in het kader van a. de Politiewet en b. de Wet Veiligheidsregio)	bgm / HOVJ / MinVenJ/ VzVr beslist of bijstand wordt verleend; minVenJ bepaalt in overeenstemming met minDef op welke wijze bijstand wordt verleendGezag optreden: burgemeester	Inzet Krijgsmacht op grond van de politiewet verloopt voor OOV via bestuurlijke lijn en voor strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde via de HOVJ	* Betrek militair adviseur en justitiële lijn tijdig in voorbereiding en opschaling met oog op snelle besluitvorming en inzet;* Houdt rekening met opkomsttijd militairen (NB: verkorte inzetprocedure in Catalogus nationale operaties);* Houd rekening met uitstraling van 'groen' op straat, met name bij inzet andere delen krijgsmacht in bijzondere gevallen (Politiewet, art. 58);* Houd rekening met eigen veiligheid militairen;* Coördinatie operationele inzet mogelijk door LOCC en/of (N)SGB0;* Bij schaarste: getrapt escalatiemodel (bgm / vzVR / minVenJ);* Houd rekening met tijdige aflossing / inzet voor langere tijd.* Houd rekening met intensivering van bewaking van militaire complexen. * NB: ook andere ministers kunnen verzoek om militaire bijstand indienen.	bgm/minDef
Internationale samenwerking / afstemming inzake inlichtingen en opsporing	minBZK (AIVD) en minDef (MIVD) AIVD & MIVD: inlichtingen-uitwisseling met buitenlandse lenV-diensten. NP en OM: samenwerking met buitenlandse politie- en justitie autoriteiten	Afstemming met bilaterale partners	* In geval van politieke, beleidsmatige of consulaire aspecten tijdig BZ betrekken	lenV-diensten of NP cq OM

Bewaken en Beveiligen	Bevoegd gezag (initieren én beëindigen maatregelen)	Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)	Aandachtspunten	Woordvoering
Wijzigen dreigingsniveau terrorisme	minVenJ		NCTV beziet per situatie, in overleg met andere partijen, in hoeverre het wenselijk en noodzakelijk is om dreigingsniveau te wijzigen.	NCTV/minVenJ
Besluit tot maatregelen conform Alertering Terrorismebestrijding	minVenJ/NCTV; LUOA voert uit		Denk aan koppeling LUOA met Regionaal LUOA-RUOA	NCTV/sector
Inzet Renegade procedure	minVenJ		informerende relevante bgm's, lenM	minVenJ/MP
Doorzettingsmacht en aanwijzingsbevoegdheid in geval van een (dreigende) terroristische aanslag gericht op een sector	minVenJ	zo mogelijk in afstemming met vakministers: * lenM (kerncentrales, drinkwater, waterstaatswerken, luchtverkeer); * EZ (telecom, voedselveiligheid); * Defensie (luchtruim bij militaire noodzaak)	<u>Voorbeelden:</u> * Maatregelen bij kernongeval; * Aanwijzingen in sectoren telecom. en post; * Maatregelen t.a.v. vreemdelingen; * Maatregelen t.a.v. drinkwatersector; * Maatregelen in verband met voedselveiligheid; * Maatregelen vanwege gevaar voor waterstaatswerken; * Maatregelen t.a.v. luchtverkeer (o.a. sluiten luchtruim). NB. Operationalisering doorzettingsmacht zoveel mogelijk langs bestaande lijnen (via DCC's)	
Persoonsbeveiliging leden limitatieve lijst (Rijksdomein)	minVenJ	betrokken vierhoek BM, OM, HC, Nationale Politie, KMar	* Uitvoering door DBB/BSB * Denk aan betrokkenheid ATB-sector(en)	minVenJ
Nederlandse en andere strijdkrachten, alsmede tot internationale hoofdkwartieren behorende personen die vallen in rijksdomein	minVenJ	KMAR neemt deel aan driehoek indien het militairen betreft, bijv C-JFC en Deputy beveiliging complex JFC/NC3 iov NCTV.	Uitvoering door BSB van KMAR Uitvoering objectbeveiliging dzv LSGBO Kmar	minVenJ
Personen niet vermeld op limitatieve lijst	HoofdOvJ regionaal parket	KMAR indien het militairen betreft (eigenstandige taak)	* Uitvoering door regionale eenheden politie * Bijstand door DBB of BSB * Denk aan betrokkenheid ATB-sector(en)	

Bewaken en Beveiligen	Bevoegd gezag (initiëren én beëindigen maatregelen)	Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)	Aandachtspunten	Woordvoering
Bewaken en beveiligen Koninklijke paleizen en woonhuizen, de ambtswoning van de MP, de burgerluchtvaart en t.b.v. de Nederlandse Bank	minVenJ		* Uitvoering door KMAR * Denk aan betrokkenheid ATB-sector(en); * Houd bij initiëren van maatregelen rekening met wijze en moment van beëindigen en wijze van communiceren.	minVenJ
Bewaken en beveiligen militaire complexen	minDef/SG	NCTV, KMAR voor wat betreft bewaken en beveiligen militaire complexen in het publieke domein.	* Kan consequenties hebben voor beschikbaarheid capaciteit Defensie voor overige zaken	minDef
Bewaken en beveiligen objecten en diensten binnen <i>rijksdomein</i> wat betreft <i>openbare orde handhaving</i>	bgm, uitvoering onder gezag lokale driehoek		* Uitvoering door regionale eenheden politie, objecten KMAR; * Denk aan betrokkenheid ATB-sector(en); * Denk aan verdeling tussen bewaken / beveiligen en OOV-taken; * Houd bij initiëren van maatregelen rekening met wijze en moment van beëindigen en wijze van communiceren daarover. * Denk bij instellen ringenstructuur rondom object/beveiligd gebied in versterking van de ringen aan elkaar (OOV-maatregelen versus maatregelen bewaken en beveiligen)	bgm
Bewaken en beveiligen objecten en diensten binnen <i>rijksdomein</i> wat betreft <i>strafrechtelijke handhaving</i>	HOVJ, uitvoering onder gezag lokale driehoek	bgm, NCTV	* Uitvoering door regionale eenheden politie, objecten KMAR; * Denk aan betrokkenheid ATB-sector(en); * Denk aan verdeling/ versterking tussen bewaken / beveiligen en OOV-taken; * Houd bij initiëren van maatregelen rekening met wijze en moment van beëindigen en wijze van communiceren daarover.	OM

Bewaken en Beveiligen	Bevoegd gezag (initieren én beëindigen maatregelen)	Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)	Aandachtspunten	Woordvoering
Bewaken en beveiligen objecten en diensten in <i>decentraal domein</i> wat betreft <i>openbare orde handhaving</i>	bgm	KMAR indien objecten gelegen zijn op aangewezen luchtvaartterreinen	* Uitvoering door regionale eenheden politie, objecten KMAR; * Denk aan betrokkenheid ATB-sector(en); * Denk aan verdeling tussen bewaken / beveiligen en OOV-taken; * Houd bij initiëren van maatregelen rekening met wijze en moment van beëindigen en wijze van communiceren daarover.	bgm
Bewaken en beveiligen objecten en diensten in <i>decentraal domein</i> wat betreft <i>strafrechtelijke handhaving</i>	HOVJ	bgm KMAR indien objecten gelegen zijn op aangewezen luchtvaartterreinen	* Uitvoering door regionale eenheden politie, objecten KMAR; * Denk aan betrokkenheid ATB-sector(en); * Denk aan verdeling tussen bewaken / beveiligen en OOV-taken; * Houd bij initiëren van maatregelen rekening met wijze en moment van beëindigen en wijze van communiceren daarover.	OM

Openbare orde en veiligheid (OOV)				
Aanwijzing veiligheidsrisicogebied en andere maatregelen in kader van handhaving van de openbare orde	bgm of vzVR	na overleg met de OvJ, afstemming in drie-/vierhoek (bij inzet DSI)	* Aanwijzing Veiligheidsrisicogebied in kader van OOV; gebiedsontzegging, noodbevel, noodverordening (bv. t.a.v. drones); * Burgemeester moet aanwijzingsbesluit goed (en schriftelijk) motiveren; * De aanwijzing mag niet langer duren dan voor de handhaving van de openbare orde noodzakelijk is. * In deze veiligheidsrisicogebieden kan de OvJ een last verlenen om alle personen te fouilleren en bagage en auto's te doorzoeken op (bv.) wapens. * Houd rekening met handhaafbaarheid en verdeling tussen bewaken / beveiligen en OOV-taken.	bgm / vzVR

Openbare orde en veiligheid (OOV)	Bevoegd gezag (initieren én beëindigen maatregelen)	Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)	Aandachtspunten	Woordvoering
Aanwijzen veiligheidsrisicogebieden met semi-permanent karakter in kader van Besluit opsporing terroristische misdrijven	minVenJ	afstemming met drie/vierhoek wenselijk.	* Het aanwijzen van plaatsen als veiligheidsrisicogebied - omdat deze vanwege hun functie 'n verhoogd risico lopen doelwit te worden van 'n terroristische aanslag - maakt 't mogelijk in deze gebieden te allen tijde strafvorderlijke bevoegdheden tot onderzoek van voorwerpen, vervoermiddelen en kleding te kunnen toepassen <u>zonder dat daaraan telkens een bevel van de OvJ vooraf behoeft te gaan</u> . Dit volgt uit de artikelen 126zq tot en met 126zs van het Wetboek van Strafvordering (Sv).	VenJ
Maatregelen ter signalering en voorkomen van polarisatie en wraakacties	bgm, HoofdOvJ	NP, NCTV, AIVD, KMAR voor wat betreft aangewezen luchtvaartterreinen	Sociale netwerken activeren	bgm/NP/Kmar NCTV
Maatregelen t.a.v. demonstraties en opzettelijke blokkades (verbieden of beëindigen) (of veroorzaakt door ongeval)	bgm of vzVR	driehoekspartners	* Aanwijzen demolokaties mogelijk; * Verbod demonstratieve acties en demo's mogelijk; * Gezagen informeren elkaar over gemelde demo's; * Mogelijkheid om beleids- en tolerantiegrenzen vast te leggen; * Mogelijkheid om beleids- en tolerantiegrenzen gezamenlijk (met buurgemeenten en/of Rijk) uniform voor te bereiden.	bgm

Openbare orde en veiligheid (OOV)	Bevoegd gezag (initieëren én beëindigen maatregelen)	Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)	Aandachtspunten	Woordvoering
inzet brandweer, GHOR, etc.	bgm of vzVR ,minVenJ heeft aanwijzingsbevoegdheid	brandweer, GHOR, etc.	<u>Voorbeeld dilemma</u> : Besluit verlenen toegang hulpverleners tot gebouw/gebied bij onduidelijkheid aanwezigheid verdachten;* Denk aan eigen veiligheid hulpverleners;* Coördinatie operationele inzet mogelijk door LOCC;* Bij schaarste: getrapt escalatiemodel (bgm / vzVR / minVenJ).	bgm
Aanwijzing m.b.t. handhaving openbare orde	minVenJ aan bgm of vzVR	bgm en CvdK, tenzij spoed	Artikel 15 Politiewet 2012	
Inhouden paspoort (Na vervallenverklaring op verzoek van Minister die het aangaat, indien gegronde vermoeden bestaat dat betrokken persoon buiten Koninkrijk handelingen zal verrichten, die een bedreiging vormen voor de veiligheid)	bgm	OM, politie	Zie <i>Handreiking aanpak van radicalisering en terrorismebestrijding op lokaal niveau</i> (NCTV, november 2014)	bgm

Infrastructuur (i.v.m. veiligheid burgers / voorkomen vlucht daders)	Bevoegd gezag (initieëren én beëindigen maatregelen)	Besluitvorming in afstemming met (partijen, niet uitputtend)	Aandachtspunten	Woordvoering
Openbaar Vervoer (sluiten stations / stoppen trein- of busverkeer)	minlenM, bgm of vzVR*	Sector OV	bgm op basis van noodbevel of noodverordening ex artt. 175/176 Gemeentewet Bij spoor beheerder obv art. 23 Besluit spoorverkeer en minlenM obv Vervoersnoodwet (voor spoor- en wegverkeer) Vervoersnoodwet	minlenM/bgm/OV-bedrijf
Vliegverkeer (sluiten luchthavens / luchtruim)	* bij security aspecten: minVenJ, in mandaat commandant KMAR; MinDef (bij militaire noodzaak); * bij safety aspecten: minl&M aangewezen personen (DG Bereikbaarheid, IG ILT, inspecteurs ILT)	airports, LVNL, NP, KMAR	lenM obv art. 5.10 lid 1 Wet luchtvaart Zie BNK 19 Civiele luchtvaart	minVenJ/minlenM

Infrastructuur (i.v.m. veiligheid burgers / voorkomen vlucht daders)				
Verbieden en beletten opstijgen luchtvaartuigen	* bij security aspecten: minister VenJ, in mandaat commandant KMAR * bij safety aspecten: minister I&M aangewezen personen (DG Bereikbaarheid, IG ILT, inspecteurs ILT)	evt verzoek bgm via luchtvaartpolitie aan minlenM. Security aspecten KMAR	lenM obv art. 11.2 lid 3 Wet luchtvaart en art. 37 lid 1, sub b Luchtvaartwet Zie BNK 19 Civiele luchtvaart	minVenJ/minlenM
Wegverkeer (sluiten wegen)	minlenM, minVenJ	V&J, NP enz	Wegbeheerder/lenM obv art. 34/35 Besluit administratieve bepalingen inzake wegverkeer (BABW) en lenM obv Vervoersnoodwet	minVenJ/minlenM
Vaste of mobiele openbare telecommunicatie tbv spraak en/of data (beperken / blokkeren)	minEZ	minVenJ tbv bevoegdheid; tbv inzet of wens met VenJ, OM, AIVD, MIVD, Politie	bv. blokkeren/beperken communicatie van/tussen/met (mogelijke) daders, maar toegankelijk maken voor politie-onderhandelaars	kabinet/minEZ

5.4 Afspraken en checklist communicatie Eenheid Oost

Afspraken crisiscommunicatie terrorisme (m.b.t. NCC bijeenkomst 7 april 2015) in de veiligheidsregio's in de politie eenheid Oost Nederland

▪ **Crisiscommunicatie in Oost-Nederland bij dreiging van en na een terroristische aanslag**

Geformuleerde landelijke Handreiking^[1]:

- Communicatie is in eerste instantie gericht op schadebeperking (ad 1 en 2 hierboven), vervolgens op het beantwoorden van de maatschappelijke informatiebehoefte en betekenisgeving;
- Communicatie is omgevingsbewust, pro-actief, open, tijdig en consistent;
- Communicatie van bestuurders verbindt de samenleving en appelleert aan de veerkracht van individuele burgers en van de Nederlandse samenleving als geheel;
- We communiceren over zichtbare maatregelen en indien wenselijk/mogelijk ook over onzichtbare maatregelen (daarmee vertellen we wat we doen en bouwen we aan het vertrouwen);
- Wanneer vanuit veiligheidsoverwegingen communicatie over maatregelen niet mogelijk is, melden we dat ('u ziet wat u ziet, wij doen uit veiligheidsoverwegingen geen nadere mededeling over de maatregelen').
- Zolang niet zeker is of een incident een aanslag is (denk aan een explosie, of de Journaaldreiger), vermijden we verwijzingen naar terrorisme;
- Zolang niet zeker is of de daders religieuze, etnische of politieke motieven hebben, vermijden we verwijzingen naar religies, etniciteit of politieke stromingen. (Benoemen identificeert en isoleert een groep en kan polarisatie in de hand werken);
- Bevestig wat zichtbaar is, vertel wat je wel en wat je niet weet, ontkracht geruchten of laat weten dat je de geruchten kent en ze onderzoekt. Geef een handelingsperspectief mee: wat kunnen burgers doen.
- Communiceer zonder afstemming met bevoegd gezag **niet** over SISOS: slachtoffers, identiteiten, scenario's, oorzaken en schade.

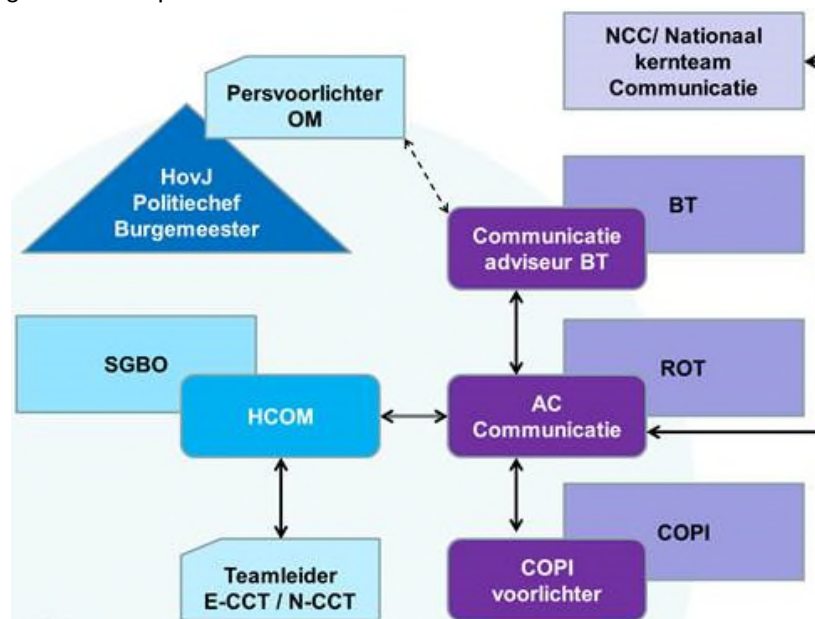
Geformuleerde regionale Handreiking:

- Bestaande (opschalings)procedures, structuren en afspraken blijven onveranderd
- In de driehoek wordt de communicatiestrategie bepaald waarbij de burgemeester primair verantwoordelijk is voor de communicatie ten behoeve van de openbare orde en veiligheid en duiding van het incident. Het OM voor communicatie in het belang van opsporing.
- De HCOM (Hoofd Communicatie in de SGBO politie) en de algemeen commandant communicatie in het ROT (of evenknieën in de regionale crisis structuren) hebben een directe lijn en voortdurend contact. Hierbij komt onder meer aan de orde: afstemming communicatiekanalen, boodschappen, omgevingsanalyses (bij voorkeur de omgevingsanalyses bundelen en de te scannen media onderling verdelen, dit in overleg).
- In het geval van een aanslag wordt door de coördinator Communicatie van de politie het E-CCT geactiveerd, die ten dienste staat van de HCOM SGBO
- Aan het COPI neemt in geval van een (dreigende) aanslag ook een politie persvoorlichter deel.

^[1] Koepelnotitie NCTV: Communicatie bij een terroristische dreiging/aanslag

Checklist Hoofd / Algemeen Commandant / adviseur Communicatie

- Stem activiteiten af met het hoofd communicatie SGBO politie (laat eventueel opkomen in de sectie)
 - o In te zetten communicatiekanalen
 - o Communicatieboodschappen (wat kunnen we wel communiceren en wat niet? Feitelijke informatie rondom het incident bij de politie)
 - o Wie maakt de omgevingsanalyse
 - o Hoe gaan we om met geruchten, die mogelijk van belang zijn
- Informeer het NCC/NCTV piket en stem activiteiten af met het NCC/ het nationaal kernteam communicatie van de NCTV, indien geactiveerd. Op verzoek van de regio kan een liaison van het NKC aanschuiven in de sectie communicatie.
 - o Inhoud van eerste statements
 - o In te zetten communicatiemiddelen
 - o Afspraken voor de komende uren:
 - Wie gaat er wanneer naar buiten
 - Bevestiging rolverdeling en bevoegdheden
 - Wanneer spreken we elkaar weer
 - o Bevestigen wie contactpersoon is vanuit de regio, bereikbaar voor 1 contactpersoon vanuit het Rijk.
 - o Bespreken of er liaisons naar het NKC/ Naar de regio komen
 - o Wie maakt de omgevingsanalyse
 - o Contact met landelijke vertegenwoordigers dader- en slachtoffer gemeenschap
- Laat de burgemeester zo spoedig mogelijk een persstatement geven (voor camera aanwezige pers of zelf opnemen en ter beschikking stellen aan landelijke en regionale media). Laat persstatement(s) afstemmen tussen de communicatieadviseur BT en de persvoorlichter OM (sluit aan in de lokale driehoek). Elementen mogelijke eerste boodschap:
 - o Vreselijk incident.
 - o Prioriteit bij verzorging en opvang van slachtoffers en hun familie & opsporing van de dader(s).
 - o Oproep om rust te bewaren en de hulpverleners de ruimte te geven hun werk te doen.
- Overweeg een communicatieadviseur richting mogelijk woordvoerders/ geestelijk leiders namens dader- en/of slachtoffer gemeenschap te sturen

Bereikbaarheid:

Bereikbaarheidsgegevens zijn beschikbaar binnen de Veiligheidsregio / in het handboek crisiscommunicatie van de Veiligheidsregio.

Van:

- Politie HCOM SGBO
- Openbaar Ministerie,

- Nationaal kernteam crisiscommunicatie

5.5 Handelingskader bij verhoging dreigingsniveau naar kritiek (DTN)

Inleiding

In deze bijlage wordt een handelingskader geschetst dat gebruikt kan worden door de veiligheidsdirecties bij het voorbereiden op incidenten gerelateerd aan terrorisme en het verhogen van het dreigingsniveau in het kader van het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) wordt verhoogd naar niveau 'kritiek'.

Doelgroep

Dit handelingskader is bedoeld voor de directie van de Veiligheidsregio om in het kader van bedrijfsvoering de juiste maatregelen te kunnen nemen in de veiligheidsregio bij de verhoging van het dreigingsniveau.

De mogelijke maatregelen die op de volgende pagina's worden benoemd worden binnen 8 uur na afkondiging van dreigingsniveau kritiek van kracht en zullen weer stoppen bij verlaging van het dreigingsniveau.

Dreigingsniveau substantieel vs. kritiek

Het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) maakt onderscheid in het niveau 'substantieel' en 'kritiek' op basis van de onderstaande criteria:

Substantieel:

- Er worden nieuwe trends en fenomenen waar dreiging vanuit gaat ontdekt;
- De kans dat een aanslag in Nederland zal plaatsvinden is reëel;
- Aanslagen vinden plaats in andere, met Nederland vergelijkbare landen;
- Radicalisering en rekrutering vinden op aanzienlijke schaal plaats;
- Nederland wordt geregeld genoemd in verklaringen van serieus te nemen terroristische netwerken.

Kritiek:

- Er zijn zeer sterke aanwijzingen dat een aanslag in Nederland zal plaatsvinden;
- In Nederland heeft een aanslag plaatsgevonden en vervolgaanslagen zijn zeer waarschijnlijk;
- Nederland wordt vaak genoemd in zeer serieus te nemen verklaringen van terroristische netwerken en specifieke doelen worden daarbij serieus bedreigd.

De NCTV geeft aan dat in de praktijk het dreigingsniveau 'kritiek' maar een beperkte tijd in stand gehouden kan worden.

Recent voorbeeld van de verhoging van het dreigingsniveau is Brussel (november 2015), waar het dreigingsniveau enkele dagen achtereen verhoogd werd.

Capaciteit en schaarste

Hoewel de maatregelen een duidelijke omlijning geven van hoe te handelen als het dreigingsniveau wordt verhoogd naar kritiek, is het goed om te beseffen dat er op dat moment schaarste kan ontstaan. Deze schaarste maakt het noodzakelijk om flexibel en improviserend om te gaan met de situatie. Deze richtlijnen hebben tot doel om duidelijkheid te creëren vanuit waar flexibel kan worden gehandeld en dat er eventueel bijstand aangevraagd kan worden.

Algemene aandachtspunten

- Er wordt aangesloten bij het Incidentbestrijdingsplan Terrorisme (indien reeds aanwezig) en/of de geldende werkwijzen van de veiligheidsregio;
- We blijven ons hulpverleningswerk (weliswaar op een aantal punten aangepast) uitvoeren, ter bescherming van de samenleving die ons juist nu nodig heeft;
- De veiligheid van medewerkers is van het grootste belang. De verantwoordelijkheid voor de veiligheid behoort, naast die van de medewerkers zelf, dan ook mede tot de verantwoordelijkheid van de directie;
- Iedere medewerker dient goed te zijn geïnformeerd. Dagelijkse informatie en instructie van medewerkers is daarbij van essentieel belang;
- Via de lijn dient structureel te worden gecommuniceerd over zowel het dreigingsniveau, de inschatting van specifieke risico's, de te volgen werkwijzen als maatregelen in het kader van de veiligheid bij dit verhoogde dreigingsniveau;
- Maak afweging of flexibele opschaling (geen GRIP) helpt (bijvoorbeeld projectgroep/voorbereidend ROT)

(Mogelijke) maatregelen

De volgende 9 maatregelen (met de benodigde actie) kunnen door de directie van de veiligheidsregio ingesteld worden bij de verhoging van het dreigingsniveau. Het is belangrijk dat de maatregelen afgestemd en vastgesteld worden door de directie:

Maatregel 1 Veiligheid van medewerkers

- Dagelijkse informatie voor alle medewerkers ten behoeve van instructie op uit te voeren maatregelen en veiligheidsvoorschriften (24/7 bijvoorbeeld via bijeenkomsten, persoonlijke communicatie, intranet, etc.);
- Informeren medewerkers over toestand dreiging en betekenis voor de eigen taak (hierbij ook aandacht voor het thuisfront van hulpverleners);
- Geüniformeerd personeel (RAV/GHOR, brandweer) uitsluitend buiten posten/kazernes actief vergezeld van een collega;
- Personeel brandweer en ambulance draagt geen uniformkleding buiten de kazernes (nette uniform). Er wordt pas omgekleed op de posten/kazernes;
- Eventueel uitbreiden aantallen piketfunctionarissen.

Maatregel 2 Activeren preparatief ROT/projectgroep

- De directie is verantwoordelijk voor de te nemen maatregelen;
- Bij de verhoging van het dreigingsniveau kan door de directie van de veiligheidsregio een preparatief ROT of bijvoorbeeld een projectgroep (met vertegenwoordigers vanuit verschillende afdelingen/kolommen) geactiveerd worden ten behoeve van de coördinatie van maatregelen voor de (drie) veiligheidsregio's en de voorbereiding op mogelijke terroristische incidenten. Dit pre-ROT/projectgroep adviseert de directie.
- Onderwerpen waar de voorbereidende projectgroep/preparatief ROT mee bezig gaan:
 - o Adviseren directie (via de bestaande lijn) en voorstellen doen over te nemen maatregelen;
 - o Voorbereiding scenario's en voldoende capaciteit en aflossing (denk vooruit);
 - o Maatregelen landelijk of vanuit SGB0/driehoek vertalen naar eigen kolommen;
 - o Voorbereiden van de veiligheidsinstructie voor het eigen personeel en regie voeren op de voorgeschreven maatregelen;
 - o Monitoring kwaliteit en effectiviteit van getroffen maatregelen;
 - o Het (indien noodzakelijk) laten aanhaken van de relevante crisispartners;
 - o Inrichting (eventuele) interregionale samenwerking en/of bijstand.
- Het preparatief ROT/de projectgroep maakt gebruik van het reguliere LCMS gedurende de dreiging. Mogelijkheid bestaat om andere veiligheidsregio's mee te laten lezen binnen LCMS.
- Wellicht whatsapp groepen gebruiken om informatie te (blijven) delen.

Maatregel 3 Objectbeveiliging – kazernes en overige locaties

- Brandweerkazernes en Ambulanceposten zijn niet vrij toegankelijk. Toegangshekken zijn ook overdag gesloten. Bezoekers moeten aanbellen;
- Indien noodzakelijk beveiliging van brandweerkazernes en ambulanceposten door de KMAR;
- Brandweer- en ambulancevoertuigen worden – buiten de kazerne – altijd afgesloten. Indien het niet mogelijk is om een voertuig af te sluiten, blijft de chauffeur bij het voertuig;
- Geef het signaal bij het vermissen van uitrukpakken/materieel. Dit dient direct gemeld te worden aan de operationele leiding.
- Ontvreemde hulpverleningsvoertuigen (met name ambulances) kunnen gebruikt worden bij aanslagen om meer onrust te zaaien. Geef een vermist voertuig en/of verdachte situaties meteen door aan de Regionaal Operationeel Leider.
- Naast aandacht voor objecten ook aandacht voor evenementen. Bekijk per evenement wat de dreiging betekent voor de voortgang van het evenement en bereidt indien noodzakelijk scenario's en maatregelen voor;
- Eventueel reserveren van parkeerplaatsen voor spoedoproepen van personeel;
- Eventueel bepaalde middelen 'hamsteren' ter voorbereiding.

Maatregel 4 Personeelszorg

- Aandacht voor weerbaarheid van de collega's. Bij terrorisme zal er meer angst zijn onder hulpverleners/publiek dan bij een regulier incident;
- Instructie/handreiking voor commandanten, officieren en afdelingshoofden;
- Preventief vrijmaken van het bedrijfsopvangteam (BOT) en eventuele psychosociale hulp regelen.

Maatregel 5 Afstemming veiligheidspartners

- Afstemming met politie over door hen te nemen maatregelen ten behoeve van veiligheid van medewerkers;
- Aanhaken van de operationeel leider bij de SGBO en de directeur veiligheidsregio/voorzitter veiligheidsdirectie bij de driehoek (wat vervolgens een driehoek-plus wordt) als vertegenwoordiger van de veiligheidsregio. Zij kunnen beoordelen of relevante veiligheidspartners aangehaakt moeten worden.

Maatregel 6 Werktijden

- Mogelijke aanpassing van dienstverbanden ter beoordeling van leidinggevendenden.
- Bij (dreiging van) terrorisme (dreigingsniveau kritiek) kan er schaarste ontstaan. Hou hier rekening mee.
- Neem indien noodzakelijk contact op met Defensie, het LOCC en/of overige veiligheidsregio's voor bijstand.
- Bij stilleggen treinverkeer: aandacht voor thuisblijven personeel.

Maatregel 7 OTO

- Neem in overweging om alle reguliere trainings- en opleidingsactiviteiten tot nader order stil te leggen. De capaciteit die hiermee vrijkomt, wordt beschikbaar gesteld.

Maatregel 8 Verlof

- Verloven en dienstverbanden vallen onder de bevoegdheid van de directeur van de desbetreffende dienst of discipline van de desbetreffende veiligheidsregio.
- Alle veiligheidsregio's zijn in eerste instantie aan zet om de taken in het eigen gebied uit te voeren. Wanneer de beschikbare capaciteit onvoldoende is, kan een ondersteuningsverzoek worden gedaan (bijvoorbeeld bij het LOCC/Defensie of omliggende veiligheidsregio's).

Maatregel 9 CoPI voorbereiden

- Indien er een locatie gezocht wordt, of alvast voorbereid moet worden voor de plaatsing van de CoPI-bak geschiedt dit altijd in overleg met de politie zodat de veiligheid zoveel mogelijk gegarandeerd is. De politie kan de CoPI-bak bijvoorbeeld beveiligen bij daadwerkelijke inzet. Stem dit af met de politie.